SHE-RAB DONG-BU

ཤེས་རབ་སྡོང་བུ།

OR

PRAJNYA DANDA

15605

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
New Delhi

BY

LU-TRUB (NAGARJUNA).

EDITED AND TRANSLATED

BY

MAJOR W. L. CAMPBELL, C.I.E.,

Indian Army.

BSa1
Nag/Cam

CALCUTTA:

PRINTED AT THE BAPTIST MISSION PRESS AND PUBLISHED BY THE CALCUTTA UNIVERSITY.

1919.

CORRIGENDA.

Substitute the following translations :—

Verse 31. Lines 3 and 4.

O, Karna, evil-minded like curdled milk,
You have conquered what you should have protected.

Verse 90. Line 3

When a man is resting in the embraces of a beautiful woman.

Verse 158. Line 4.

Disappears (like a lump of copper) in a vessel of (molten) copper.

PREFACE.

The SHE-RAB DONG-BU (Tree of Wisdom) is a metrical translation in Tibetan of a Sanscrit ethical work entitled Prajnya Danda, written by Nagarjuna who flourished in the fourth century of the Buddhist era (about 100 B.C.). The Tibetan version was probably made about the 11th century of our era but the exact date has not been determined. It is included in the Ten-gyur, ཏ་ section, volume གོ་, beginning at leaf 165. The Tibetan translator describes it as the second volume but I cannot say whether the remainder of the work has been preserved in Tibetan—the Sanscrit original is apparently lost.

When this work was selected as one of the textbooks for the Higher Proficiency Examination in Tibetan, the Tibetan text was edited by the late Rai Bahadur Sarat Chandra Das and printed in continuous lines as is done in Tibet. This adds to the difficulties of the student as there is nothing to show where one verse ends and the next begins. No English translation was prepared at that time, and the present attempt has been made with the object of assisting future students of Tibetan.

The poem is known by name to the educated classes in Tibet but few laymen appear to have read it and fewer still to understand the many obscure passages. In the course of two years spent in Tibet I sought the assistance of monks and laymen in and around Gyantse but only succeeded in finding one elderly scholar who had read the poem. The Abbot of the Palkor Monastery was good enough to make enquiries at Trashi Lhunpo regarding the possible existence of a commentary on this work, but without success. By the courtesy of the Tibetan Trade Agent at Gyantse, Khenchung Lobzang Chungne Lotsawa, the printed text was compared with the xylograph edition forming part of the Ten-gyur collection in the Palkor Monastery and a number of errors detected. It must, however, be added that the Palkor text does not appear to be absolutely accurate. All that can be claimed for the present edition is that it is more correct than the earlier printed text. A number of emendations have been suggested in the foot-notes.

Rai Bahadur Sarat Chandra Das remarked in his preface that the She-rab Dong-bu was "largely quoted by Tibetan authors" but it is hardly quotation in the ordinary sense of the word. Later writers have borrowed many of the sentiments and sometimes entire lines, inserting them in their own compositions. This is particularly the case in the Sakya Legshe (Sans. Subhashita Ratna Niti Nama Shastra), written by the celebrated Kun-gah Gyaltsen in the 13th century of our era, which is said to be a rechauffé of the works of three earlier writers on the same subject. I mention this here as the works of Nagarjuna appear to have been not so much the subject of quotation as the source of extensive literary piracies.

The present translation was made at Gyantse, but the number of passages to which no clear meaning could be assigned by the Tibetans was so great that I was in doubt whether it would be possible to proceed with publication, until I came to Gangtok and obtained the invaluable assistance of Kazi Dawa Samdup, Head Master, Bhutia Boarding School. Kazi Dawa Samdup had the advantage of receiving a scholarly explanation of the first 102 verses from a learned Lama, Ge-she Kachen Tundrup of Shigatse, who studied the book some years ago and was accordingly able to give the meaning assigned by tradition to some of the passages which appear quite incomprehensible at first sight. The latter part of the translation was done without this special advantage and some of the more difficult passages remain to be properly explained. The extreme baldness of the translation is intentional.

I take this opportunity of recording my gratitude to the many Tibetan gentlemen who assisted me at the start, and above all to Kazi Dawa Samdup, without whose assistance this translation would never have seen the light. Finally I would acknowledge my obligation to the Hon'ble Sir Asutosh Mookerjee and the Calcutta University who have undertaken the printing of the text and translation.

W. L. Campbell.

Gangtok, Sikkim:
October, 1918.

LIST OF ABBREVIATIONS USED IN THE FOOT-NOTES.

S.C.D. The late Rai Bahadur Sarat Chandra Das.

D.S. Kazi Dawa Samdup.

P.T. The xylograph text in the Palkor Monastery at Gyantse.

IN THE TIBETAN LANGUAGE

THE COMMENTARY OF MANNERS CALLED THE TREE OF WISDOM

(I DO) OBEISANCE TO THE THREE DEITIES.

1. Evil persons should be brought under control.
The wise should be reverenced.
Fill your treasury with honest deeds
(And) protect your own countrymen.

2. (As regards) your own secrets and those of others,
If you guard these as your own dear child,
He for whom all earthly things are equal
Will make love for man the principal affection.

3. If your wife is evil and your friend evil,
If the King is evil and your relatives evil,
If your neighbour is evil and the country evil,
(Then) abandon them for a distant (land).

༄༅། །བོད་སྐད་དུ།

ལུགས་ཀྱི་བསྟན་བཅོས་ཤེས་རབ་སྡོང་བུ་ཞེས་བྱ་བ་

དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལ་ཕྱག་འཚལ་ལོ།

1. མི་སྲུན་སྐྱེ་བོ་གདུལ་བར་བྱ།
ཡོན་དན་ཅན་ནི་བཀུར་བར་བྱ།
དྲང་པོའི་སྤྱོད་པས་དཀོར་མཛོད་དགང་།
རང་གི་ཡུལ་འཁོར་བསྐྱང་བར་བྱ།

2. བདག་གི་གསང་དང་གཞན་གྱི་གསང་།
རང་གི་བུ་གཅིག་བཞིན་བསྲུངས་ན།
ས་རྣམས་ལ་ནི་སྐྱོམས་པར་འང་།
མི་ནི་གཅིག་པས་རབ་གཅིག་འགྱུར།

3. ཚུང་མ་ངན་དང་མཛའ་བོ་ངན།
རྒྱལ་པོ་ངན་དང་ཉེ་དུ་ངན།
ཁྲིམ་མཚེས་ངན་དང་ཡུལ་ངན་རྣམས།
ཐག་རིང་དུ་ནི་སྤང་བར་བྱ།

4. Avoid* that friend who is greedy for wealth.
Avoid a wife who is fond of fornication.
If unskilful in curing and hard to please (or respect)
Avoid such a doctor.

5. Although you know the difference between good and bad deeds
You should carry out your work after consultation.
Although you may only succeed partially
Even without succeeding you are to be admired.

6. The steadfast who speak in few words and politely
Are very much respected by mankind.
As the sun which coming out from the shadow
By his rays creates great heat.

7. (As regards) these doctrines, though you may suffer
(Yet) be not anxious in your mind.
When the moon has been eclipsed
Will it not shine again ?

* Avoid *or* abandon. The word will be met with frequently in the text.

4. གྲོགས་པོ་ནོར་དད་ཆེ་བ་སྤྲོངས།
ཆུང་མ་ལོག་གཡེམ་དད་ཆེ་སྤྲོངས།
བཀུར་དཀའ་གསོ་མི་མཁས་པ་ཡི།
དེ་ལྟ་བུ་ཡི་སླན་པ་སྤྲོངས།

5. བྱེ་བྲག་ཕྱེད་པའི་བློ་ལྡན་ཡང་།
བྱ་བ་གྲོས་ཀྱིས་བསྒྲུབ་པར་བྱ།
འགྲུབ་འགྱུར་ཁོ་ནར་མ་ཟད་ཀྱི།
མ་གྲུབ་ན་ཡང་མཛེས་པ་ཡིན།

6. བསྟན་ཉིང་འཛམ་ལ་ཚོག་ཅུང་གང་ཡིན་པ།
དེ་ལ་མིས་ནི་ཤིན་དུ་བག་བྱ་སྟེ།
ཉི་མ་སྤྲིན་ནག་ནང་ནས་བྱུང་བ་ཡི།
འོད་ཟེར་ཤིན་དུ་ཚ་བར་འགྱུར་བ་བཞིན།

7. བསྟན་རྣམས་སྡུག་བསྔལ་སྐྱོང་གྱུར་ཀྱང་།
ཡིད་ནི་གདུང་བར་མི་བྱེད་དེ།
ཟླ་བ་སྒྲ་གཅན་ཁར་ཞུགས་ནས།
འཆར་བར་ཅི་ག་མི་བྱེད་དམ།

8. Just as for the garlands on the altars
Only full-blown flowers are gathered,
So a gardener, in the same way,
Does not uproot the plant.*

9. Rewards and royal favours,
The price of prostitution and praise (from a pupil),
The hire of a boat and the rent of a dwelling,
These may be asked for at once
For these six are not to be had after a long interval.†

10. A magic spell misunderstood is poison.
Indifference to illness is poison.
An old man keeping company with a young woman is poison.
A poor man's sleep in the daytime is poison.

11. Worthy men who do not make many promises,
But if a promise is made under pressure
Then it is like a carving on stone.
Even should they die it is not altered.

* སྲོ་བ་ = a watchman. སྲོ་བ་མཁན་ is said to be one who watches or looks after something, hence (here) a gardener.

† Such five-line verses are rare in this book. སྨད་འཚོང་ = selling the lower (part of the body), hence prostitution.

8. ཀུན་དགའ་ར་བའི་ཕྲེང་རྒྱུད་ལྟར།
མི་རྟོག་རྒྱས་པ་བདུ་བྱ་ཡི།
ཇི་ལྟར་སོ་བ་མཁན་བཞིན་དུ།
རྩད་ནས་བཅད་པར་མི་བྱའོ།

9. གསུག་དང་རྒྱལ་པོའི་བཀའ་ཁྲིན་དང་།
སྐད་འཚོང་གླ་དང་ལེགས་བཟོད་དང་།
གྲུ་ཡི་གླ་དང་གནས་ཀྱིས་བསྐལ།
དེ་ཉིད་དུ་ནི་གླང་བྱ་སྟེ།
རྡུག་པོ་ཡུན་རིང་ཐོབ་མི་འགྱུར།

10. རིག་སྔགས་ལོག་པར་ཤེས་པ་དུག།
ནད་ལ་བཏང་སྙོམས་བྱས་པ་དུག།
རྒན་པོས་གཞོན་ནུ་བསྟེན་པ་དུག།
དབུལ་པོ་ཉིན་པར་ཉལ་བ་དུག།

11. དམ་པ་མང་པོ་ཁས་འཆེས་མི་བྱེད་ལ།
གལ་ཏེ་དཀའ་བས་ཁས་ནི་བླངས་གྱུར་ན།
རྡོ་ལ་རི་མོ་བྲིས་པ་ལྟ་བུར་ནི།
ཞི་ཡང་གཞན་དུ་བྱེད་པར་མི་འགྱུར་རོ།

12. You will come to terms with your enemy on occasion
And on occasion you will quarrel with your friends.
Having learned to distinguish what should be done and what not,
The clever man will always select his opportunity.

13. If you sin in speech you will be damned.
The parrot, the singing bird and the waterhen,
The silent waterduck which man does not catch—
Their entire accomplishment is keeping silence.

14. If you keep your weapons in order your enemy will be subdued.
By wearing poor clothes a woman will be subdued.
By treatment illness will be subdued.
Ignorance will be subdued (overcome) by effort.

15. Keep your resolves to yourself as a secret,
Like the body which lies (hid) in the mud.
If it were not that the sprouts attract attention
Who would find the lotus root?

12. དུས་སུ་དགྲ་དང་འདུམ་པར་བྱ།
དུས་སུ་བཤེས་དང་འཐབ་པར་བྱ།
བྱ་དང་མི་བྱའི་ཆོད་ཤེས་པས།
མཁས་པས་དུས་ནི་འདའ་བར་བྱ།

13. ཁ་ཡི་ཉེས་པས་འཕུང་འགྱུར་ཏེ།
ནེ་ཙོ་རི་སྐྱེགས་ཏི་ཏི་ར།
མི་སྨྲ་ཆུ་སྐྱར་མིས་མི་འཛིན།
ཐམས་ཅད་འགྲུབ་བྱེད་མི་སྨྲ་ཡིན།

14. ཆས་བཞག་བསྡུར་བས་དགྲ་བོ་གདུལ།
གོས་ངན་གྱིས་ནི་ཆུང་མ་གདུལ།
བསྐྱང་བ་བྱས་པས་ནད་རྣམས་གདུལ།
གོམས་པ་ཡིས་ནི་མ་རིག་གདུལ།

15. རང་གི་སྤྱོད་པ་སྦྲ་བར་བྱ།
འདམ་གྱི་ནང་དུ་ལུས་བཅུག་པའི།
གལ་ཏེ་སྦྲུ་གྲུས་མ་བོས་ན།
པདྨའི་རྩ་བ་སུ་ཡིས་རྙེད།

16. Although it may become perceptible
Still a non-existent substance (reality) will not be mentioned.
How could the peacock in the painting eat the jewels ? *

17. If anyone plans in his mind to do evil
He always uses pleasant words to the other.
When the hunter sees the game to be killed
He sings a sweet song to please it.†

18. Whatever your thought (or opinion) may be
It should be clearly impressed on all men's minds.
They are thus brought under your control,
As by the wish-granting gem.‡

19. It is easy to live by carrying the loads of others.
It is easy to dress in tree-bark in the forest.
It is easier for men to die
Than to spend their days in quarrelling.

* This refers to the story of a man who was threading pearls in a room on the wall of which there was a painting of a peacock. The peacock came out of the picture and swallowed the pearls but no one would believe his story. (D.S.).

† The Tibetans say that this is still done by hunters.

‡ A synonym for ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་ the usual name of the wishing gem. (Ge-she).

16. གལ་ཏེ་མཚོན་སྨུམ་གྱུར་ཀྱང་ནི།
མི་སྤྱིར་དངོས་པོ་སྨྲ་ཤི་བྱ།
རི་མོ་ལ་གནས་རྨ་བྱ་ཡིས།
ཛི་ལྷུར་ནོར་བུ་ཟ་བར་བྱེད།

17. གང་ཞིག་ཡིད་ལ་གནོད་བྱེད་འདོད།
དེ་ལ་རྟག་ཏུ་སྙན་ཚིག་བརྗོད།
རྗོན་པ་རི་དགས་གསོད་མཐོང་ཚེ།
ཡིད་འོང་གླུ་སྙན་ལེན་པ་བཞིན།

18. བསམ་པ་གང་དང་གང་གིས་ནི།
མི་རྣམས་ཡིད་ནི་ཡང་དག་སྒྱུར།
དེས་ན་དེ་ཡི་དབང་དུ་འགྱུར།
སྣ་ཚོགས་ནོར་བུ་ཛི་བཞིན་ནོ།

19. གཞན་གྱི་ཁུར་ཁུར་འཚོ་བ་སླ།
ནགས་ན་ཤིང་ཤུན་གྱོན་པ་སླ།
མི་རྣམས་ཤི་བར་གྱུར་ཀྱང་སླ།
ཉིན་རེ་བཞིན་དུ་བརྟས་ཐབས་མེད།

20. The root-principle of mankind is not to quarrel.
What would you do with wealth obtained by quarrelling ?
What would you do with wealth and life
Obtained by pride and the suppression of good.*

21. He who undertakes work which he cannot carry out,
Who vies with the multitude and disputes with the powerful,
Who lets a woman know his thoughts—
The four gods of death sit at his door.†

22. Regard not an evil prince.
Regard not deceitful relatives.
Regard not a lustful woman.
Regard not a great sinner.‡

23. He who can go anywhere
Why should he be injured through his attachment to his own native land ?
The evil man says "it is my own well"
And saying thus, drinks the brackish water.

* D.S. prefers "Pride and violence."

† i.e. he is risking his life.

‡ The Ge-she Ka-chen Töndrup says that this is read to mean "May I not see" etc.

20. མ་བརྟས་མི་ཡི་རྫ་བ་ཡིན།
བརྟས་པའི་ནོར་གྱིས་ཅི་ཞིག་བྱ།
ང་རྒྱལ་དྲེགས་པས་རབ་བཅོམ་པའི།
ནོར་དང་སྒྲོག་གིས་ཅི་ཞིག་བྱ།

21. བྱ་བ་མི་ལྡོགས་རྟོས་པར་བྱེད་པ་དང་།
ཚོགས་དང་འཁོར་ཞིང་སྤོབས་ལྡན་དགའ་ལ་གྲོལ།
བྲུད་མེད་ལ་ནི་ཡིད་བརྟན་བྱེད་པ་སྟེ།
འཆི་བདག་བཞི་པོ་སྒོ་ཡི་དྲུང་ན་སྡོད།

22. རྒྱལ་པོ་ངན་པ་ཡོད་མ་མཐོང་།
མཛའ་བོ་གཡོན་ཅན་ཡོད་མ་མཐོང་།
འདོད་ལྡན་ཆུང་མ་ཡོད་མ་མཐོང་།
སྐྱེ་བོ་སྡིག་ཅན་ཡོད་མ་མཐོང་།

23. གང་ཞིག་ཀུན་དུ་བསྒྲོད་བྱ་ཡོད་པ་དེ།
རང་ཡུལ་ཆགས་པས་བརླག་པར་ཅི་ཕྱིར་བྱེད།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་བདག་གི་ཁྲིན་པ་ནི།
འདི་ཡིན་ཟེར་ཞིང་བ་ཚྭ་ཅན་ཆུ་འཐུང་།

24. A highly learned man
Has two (forms of) felicity.
Either he will abandon all earthly interests
Or else has much which could be abandoned.*

25. He whose glory has left him (and)
Whose efforts have become meaningless,
When a holy man becomes impoverished (in this way)
He is unhappy except in a forest.†

26. The career of a holy man is of two kinds.
Like a flower waving its head
Which is either honoured by all in the world
Or else disappears alone in the forest.

27. Life, which perishes naturally in a moment,
Has this as its essence.
As your actions and intellect are undeveloped
Remain modest in society. ‡

* The last two lines are obscure. They are compressed into one line in the S.C.D. edition but now stand as given in the P.T.

† He prefers the life of a hermit.

‡ The last two lines are obscure. The translation given above is my own, based on the text as it stands. The Ge-she considers that the text is corrupt and proposes to alter the third line to འཛོད་དང་མཁྲིས་ etc., and translate these lines as :—

Exhaustion, substraction and want of development.
(Therefore) remain in forgetfulness in the midst of it all.

བག་ཡངས་ is *now used colloquially to mean forgetfulness* but I am inclined to think that it must be taken to mean 'modest' here.

24. སྐྱེ་བོ་བློ་དཔངས་མཐོ་བ་ལ།
འདི་ན་བདེ་སྐྱིད་གཉིས་ཡོད་དེ།
འདུ་འཛི་ཐམས་ཅད་སྤང་པ་འམ།
སྤོང་བ་ཤིན་ཏུ་རྒྱ་ཆེ་བའོ།

25. དཔལ་ནི་རྒྱབ་ཀྱིས་ཕྱོགས་བསྒྱུར་ཅིང་།
རྩོལ་བ་དོན་མེད་ཉིད་གྱུར་པའི།
དམ་པ་དབུལ་པོར་གྱུར་པ་ལ།
ནགས་ལས་གཞན་དུ་བདེ་བ་མེད།

26. དམ་པའི་འགྲོ་བ་གཉིས་ཡིན་ཏེ།
མེ་ཏོག་དག་གི་མགོ་ལྟོགས་བཞིན།
འཇིག་རྟེན་ཀུན་གྱིས་སྤྱིར་བཀུར་བའམ།
ནགས་ཉིད་དུ་ནི་རེངས་པར་གྱུ།

27. རང་གིས་སྐད་ཅིག་འཇིག་པ་ཡི།
ཚེ་ཡི་སྙིང་པོ་འདི་ཡིན་ཏེ།
མཛོད་དང་མཁས་དང་ཤེད་མ་བྲི།
ལྷན་ཅིག་བག་ཡངས་གནས་པའོ།

28. An anthill increases by accumulation.
Similarly eye-medicine is used up by distribution.
The to-be-feared grows less by association.
That is *the* thing to understand.

29. The anthill and honey,
The waxing moon, up to the full,
The possessions of kings and beggars
Increase by gradual accumulation.

30. Do not be excessively covetous.
Great greed entails punishment.
If you are stultified by excessive covetousness
You are like the fox that was killed by the bow.*

31. He who always pursues the man who can do something for him
And pays no heed to the man who has done something
Is like the wicked man whose ear was filled with curds.
Such a one has stolen that which was guarded.†

* Cf. the story in the འདུལ་བ་ volume ཀ་ leaf 165. The fox bit the bow string and was killed by the poisoned arrow.

† The two last lines of this verse are very obscure. They are possibly a reference to some story. The Ge she's explanation is to the effect that the curds are a reference to churning, and that the lines mean that a man who churns pays no heed to the butter already produced, but thinks of the butter to come.

28. བསགས་ན་སྒྲོག་མཁར་འཕེལ་འགྱུར་ལ།
སྤྱད་ན་མིག་སྨན་ཟད་འགྱུར་ལྟར།
འདུ་ལས་འགོང་པ་ཆུང་འགྱུར་བ།
དེ་ཉིད་ཁོ་ན་མཁས་པ་ཡིན།

29. གྲོག་མཁར་དང་ནི་སྦྲང་རྩི་དང་།
ཟླ་བ་ཚེས་པ་ཡར་ཀྱི་ངོ་།
རྒྱལ་པོའི་ནོར་དང་སྤྲང་པོའི་ནོར།
ཆུང་ཟད་ཆུང་ཟད་བསགས་པས་འཕེལ།

30. ཧ་ཅང་སྲེད་པར་མི་བྱ་སྟེ།
སྲེད་པ་ཆེ་ལས་ཉེས་པ་འབྱུང་།
ཧ་ཅང་སྲེད་པས་རྨོངས་གྱུར་ན།
ཅེ་སྤྱང་གཞུ་མཆོག་གཙུག་གཏོར་བཞིན།

31. བྱ་བའི་དོན་དུ་རྗེས་སུ་འབྲང་།
བྱས་ཟིན་པ་ལ་རྗེས་མི་བྱེད།
ཀློ་ངན་ཞོ་ཡི་སྣ་བ་ཅན།
བསྐྱུང་བར་བྱ་བ་ཁྲིད་ཀྱིས་བཅོམ།

32. Do not go (in search of) excessive fame.
Judge honestly for yourself.
By the fall of the 'bel' fruit into the water
See, the forest was deserted.*

33. Do not say things which hurt the feelings (of others).
Do not speak in a very injurious way.
The good man and the armed
Enemy become known.

34. Even if the son of his enemy speaks sweetly
The wise man is not indifferent.†
As a poisonous leaf is extremely potent (irresistible)
It will cause injury at any time.

35. Whosoever does benefit to his enemy
With straightforward intention,
By so doing all enemies will arrive at
The state of folding their hands in devotion.

* This refers to a story of Sanskrit origin. The noise caused by the fall of the 'bel' fruit frightened the smaller animals who communicated their fear to the larger, thus causing the forest to be deserted.

† i.e. he remains on his guard.

32. རབ་དུ་གྲགས་པས་འགྲོ་མི་བྱ།
བདག་ཉིད་ཀྱིས་ནི་མངོན་སུམ་བྱ།
ཐིལ་ཆུ་ངན་ཀླུང་བ་ཡིས།
ནགས་ཚལ་སྟོངས་པར་གྱུར་ལ་ལྟོས།

33. གནད་དུ་འཕོག་པའི་ཚིག་མི་བརྗོད།
ཤིན་དུ་གནོད་པའང་རྗོད་མི་བྱ།
སྐྱེས་བུ་དང་ནི་མཚོན་ཆ་ཡི།
ཕ་རོལ་དག་ནི་ཤེས་པར་བྱ།

34. དགྲ་བོ་འདི་བུ་ནི་སྙན་པར་སྨྲ་ན་ཡང་།
མཁས་པ་ཡིས་ནི་བདུང་སྐྱོམས་མི་བྱ་སྟེ།
དུག་ལོ་ཤིན་དུ་མི་བཟད་ཡིན་པས་ན།
དེ་ཉིད་དུས་གཞན་དག་ཏུ་གནོད་པ་སྐྱེད།

35. གང་ཞིག་དགྲ་བོ་དག་ལ་ཡང་།
གསོ་མེད་སེམས་ཀྱིས་ཕན་བྱེད་པ།
དེ་ལ་དགྲ་བོ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་།
ཐལ་མོ་སྦྱར་བ་ཉིད་དུ་བྱེད།

36. In desiring to injure your enemy
Praise his inherent good qualities.
What do evil thoughts of injury do ?
They injure you and not your enemy.

37. Be firm with the unruly, not with mildness
But with suitable harshness.
If the children are not diligent *
Does not the beneficent father threaten punishment ?

38. As long as you watch the 'way,'
As long as your steps are steady,
As long as your wisdom is unimpaired,
So long is there profit for you.

39. If you are always seeking your own advantage
What is the use of remaining among the multitude ?
There exists no means whatever for
Making all beings rejoice exceedingly.†

* For བསྤྱངས་ read སྤྱང་ clever or pushing. The first form is unknown to the dictionaries.

† i.e. whatever you do you cannot please everybody.

36. དགྲ་བོ་ཟིལ་གནོན་འདོད་པ་ཡི།
བདག་ཉིད་ཡོན་དན་གྱིས་བསྟོད་ཀྱི།
གནོད་སེམས་ངན་པས་ཅི་ཞིག་བྱ།
དེས་ནི་བདག་གནོད་དགྲ་ལ་མིན།

37. མི་སྲུན་སྐྱེ་བོ་ཞི་བས་མིན།
དེ་དང་འཚམ་པའི་ཐུབ་པས་བསྟེན།
བྲུ་ནི་མི་བསྒྲུངས་པ་དག་ལ།
ཕན་འདོགས་པ་ཡིས་མི་སློགས་སམ།

38. ཇི་སྲིད་ལམ་ནི་མཐོང་བ་དང་།
ཇི་སྲིད་ཁང་པ་བརྟན་པ་དང་།
ཇི་སྲིད་ཤེས་རབ་མ་ཉམས་པ།
དེ་སྲིད་རང་གི་ཕན་པ་གྲུས།

39. ཉམ་པ་ཀུན་དུ་རང་ཕན་སྒྲུད་བྱ་ཡི།
འགྲོ་མང་ནང་དུ་གནས་པས་ཅི་ཞིག་བྱ།
སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ཡོངས་སུ་མགུ་འགྱུར་བ།
དེ་འདྲའི་ཐབས་ནི་གང་ཡང་ཡོད་མ་ཡིན།

40. To seek from others and yet wish for good food,
To spend your life in begging and yet have great pride,
To be ignorant of literary works and yet wish to dispute,—
These three make you ridiculous to others.

41. The fire which burned the forest
Became the companion of the wind,
And that same extinguished the fire.
So has the weak man no friends.

42. Not doing harm to others,
Not bowing down to low people,
Not abandoning the path of virtue,—
These are small (points) but (really) very many.*

43. Having no fear of disease,
Endeavouring to associate with the holy,
Not using the (vulgar) language of the mean,—
A day (spent thus) is greater than a hundred years.

* i.e. really of great importance

40. གཞན་ལས་ཚོལ་ཞིང་ཟས་ཞིམ་འདོད།
སློང་མོས་འཚོ་ཞིང་ཁེངས་པ་ཆེ།
བསྟན་བཅོས་ཤེས་མེད་རྩོད་པར་འདོད།
ཁྲོད་ཀྱི་དེ་གསུམ་བཞད་གད་རྒྱུ།

41. ནགས་སྲེག་པ་ཡི་མེ་ལ་ནི།
རླུང་གིས་གྲོགས་སུ་འགྱུར་བ་ཡིན།
དེ་ཉིད་མར་མེ་འཇིག་བྱེད་པས།
ཉམ་ཆུང་བ་ལ་བཤེས་ཡོད་མིན།

42. གཞན་ལ་གནོད་པ་མ་བྱས་དང་།
དམན་ལ་འདུད་པ་མ་བྱས་ཤིང་།
དམ་པའི་ལམ་ནི་མ་སྤངས་གང་།
ཉུང་བ་དེ་ནི་མང་པོ་ཡིན།

43. ནད་ཀྱི་འཇིགས་པ་མ་བྱུང་ཞིང་།
དམ་པ་དག་དང་འགྲོགས་པར་བརྩོན།
དམན་པའི་ཚིག་ནི་མ་སྨྲས་པའི།
ཉིན་གཅིག་ལོ་བརྒྱ་བས་མཆོག་ཡིན།

44. Whenever the mean find a little wealth
They despise everybody and are filled with pride.
But the virtuous, although they may attain the possession of wealth,
Remain bowed like ripe rice.

45. Low class creatures,
Should they become possessed of wealth or science,
Think only of quarrelling with everybody
Like the fox with the blue skin.*

46. If they become possessed of wealth or learning
Low people become proud.
But even when doubly honoured
The wise man will become the more humble.

47. Trade without profit, quarrelling with those who have a following,
Despising to beg (and thus) poor, delighting in lust,
Using rough language to young women,—
These five are improper conduct in a man.

* Refers to the story of the fox who fell into a vat of indigo and then said he was a tiger. (D.S.)

44. དམན་པས་གང་ཆོ་ནོར་ནི་ཙུང་ཟད་ཅིག།
འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་བརྟས་པའི་ང་རྒྱལ་ལྡན།
དམ་པ་ནོར་གྱི་འབྱོར་པ་ཐོབ་གྱུར་ཀྱང་།
ས་ལུ་སྨིན་པ་ལྟ་བུར་ཞིན་དུ་འདུད།

45. རིགས་དམའ་བ་ཡི་སེམས་ཅན་དག།
ནོར་རམ་རིག་པ་ཅིད་གྱུར་ན།
འགྲོ་བ་ཀུན་ལ་རྟོད་སྙམ་སེམས།
པགས་པ་སྔོན་པོ་འི་ཝ་བཞིན་ནོ།

46. ནོར་རམ་རིག་པ་ལྡན་གྱུར་ན།
དམན་པ་རྣམས་ནི་དྲེགས་པར་འགྱུར།
གོ་འཕང་གཉིས་པོ་དེ་དག་གིས།
མཁས་པ་ཞིན་དུ་དུལ་བར་འགྱུར།

47. ཐོགས་མེད་ཚོང་དང་འཁོར་ལྡན་དག་ལ་འཚོ།
སྐྱོང་ཞིང་འགྲེད་ལ་ནོར་མེད་འདོད་ལ་དགའ།
བུད་མེད་གཞོན་ལ་ཚིག་རྩུབ་སྨྲ་བ་སྟེ།
སྐྱེས་བུ་ལོག་པར་སྤྱོད་པ་དེ་ལྟའོ།

48. The peacock, although scorched by heat in summer,
Would rather hope for rain from the middle of the sky
Than bend its proud neck to the bad water of the dirty pond.

49. The ti-ti-ra bird preserves its own life (somehow) with dew drops,
For it fears to be placed under an obligation by begging
And will not even beg from Indra.

50. If you understand Real Truth, why have a teacher ?
When the disease is cured, what is the use of the doctor ?
When the water is crossed, what (use) is the boat-man ?
What use is a sorcerer to a man without passions ? *

51. As long as an evil man is weak
So long is he naturally good,
(Like) the waters of a river in autumn
Which can be easily crossed by everyone.

* A difficult line. Might be rendered : What is the use of a familiar spirit to an ascetic ?

48. སྨ་བྲ་སོ་གའི་ཚ་བས་གདུངས་གྱུར་ཀྱང་།
མཁའ་དཀྱིལ་ཆར་གྱི་རྒྱུན་ལ་རེ་སླ་ཡི།
རྫིང་བུ་རྙོག་པ་ཅན་གྱི་ཆུ་ངན་ལ།
ཇིགས་པས་བསྐྱོད་པའི་མགྲིན་པ་མ་བདུད་ཅིག།

49. ཏི་ཏི་ར་ནི་ཟིལ་བ་ཡི།
ཐིགས་པས་སྲོག་ནི་འཛིན་བྱེད་ཀྱང་།
བསླངས་ན་གདུགས་པའི་འཇིགས་པ་ཡིས།
བརྒྱ་བྱིན་ལ་ཡང་མི་སློང་ངོ་།

50. དེ་ཉིད་ཤེས་ན་སློབ་དཔོན་ཅི།
ནད་སེལ་སྨན་པ་ག་ལ་དགོས།
ཆུ་བོ་བརྒལ་ནས་གྲུ་པས་ཅི།
ཆགས་བྲལ་བུད་མས་ཅི་ཞིག་བྱ།

51. ངན་པ་ཇི་སྲིད་ཉམ་ཆུང་བ།
དེ་སྲིད་བར་དུ་རང་བཞིན་བཟང་།
སྟོན་ཀ་ཡི་ནི་ཆུ་བོ་ཕི་ཆུ།
སྐྱེ་བོ་ཀུན་གྱིས་བགྲོད་པ་སླ།

52. Where store is made by the mouse,
Where the cat guards the butter,
And the crow is the director of ceremonies—
How could reliance be placed in such an arrangement ? *

53. If there is much discussion about anything
All make boast of their skill,
And as all wish to be placed foremost
That gathering is brought to naught.

54. Copulation by day and sleeping by day,
Fresh beer, curds and young people drinking,
Sleeping with withered old women,—
These six waste the bodily strength.

55. He whose anger causes no fear,
Who, when pleased, can confer no benefit,
Who can neither destroy nor subjugate—
What avails the anger of such a man ?

* This is obviously an allusion to some story but the reference has not been traced.

52. གང་གི་བྱི་བས་མཛོད་པ་བྱེད།
བྱི་ལས་མང་ནི་བསྒྲུང་པ་དང་།
ཁྭ་ཡིས་ཕྲུག་ཚོད་བྱེད་པ་ཡི།
དངོས་དེ་ལ་ནི་བློས་ཅི་དགོས།

53. གང་ལ་ཞལ་ཏ་བྱེད་པ་མང་།
ཐམས་ཅད་མཁས་པར་ང་རྒྱལ་ཆེ།
ཀུན་ཀྱང་གཙོ་བོ་བྱེད་འདོད་པ།
དེ་ཡི་ཚོགས་རྣམས་འཇིག་པར་འགྱུར།

54. ཉིན་པར་འཁྲིག་དང་ཉིན་ཉལ་དང་།
ཆང་སར་ཞོ་ནི་གཞོན་ནུ་འཐུང་།
ཤ་སྐམ་བུད་མེད་རྒན་ཉལ་ཏེ།
འདི་དྲུག་ལུས་ཀྱི་སྟོབས་འཕྲོག་པའོ།

55. གང་ཞིག་ཁྲོ་ནའང་འཇིགས་མེད་ལ།
དགའ་ནའང་ཕན་འདོགས་མི་ནུས་པ།
ཚར་གཅོད་བསྐྱ་བ་མེད་འགྱུར་བའི།
དེ་ཁྲོས་པས་ནི་ཅི་ཕྱིར་ཡོད།

56. The encounter with the time of misfortune and disease,
A time of famine and danger from enemies,
Being at the king's gate or in Yama's abode,—
These are the common remedy (i.e. affect all alike).

57. (People) strive for worldly things because they want them.
It is not done for the sake of righteousness.
Like the calf which, seeing that the milk is exhausted,
Leaves the cow at a distance.

58. Separation from the object of affection, the contempt of one's own people,
To be much in debt, association with the evil,
To be abandoned by friends who see your poverty,
These five are not fire yet they burn the body.*

59. He who, when small discords increase,
Does not attempt to make peace,
Is like the bee's honey leaking in drops,
And the ruin of a country.†

* For ཞི་ read ཞེ་.

† Apparently a reference to a story which, however, has not been traced.

56. ནད་དང་ཕོངས་དུས་བྱུང་བ་དང་།
ཤུ་གེའི་ཚོ་དང་དགྲས་འཇིགས་དང་།
རྒྱལ་པོའི་སྒོ་དང་གཤིན་རྗེའི་གནས།
དེ་རྣམས་ཀུན་གྱི་གཉེན་པོར་འགྱུར།

57. དགོས་པའི་དོན་དུ་འཇིག་རྟེན་སྒྲུབ།
དམ་པའི་དོན་དུ་དེ་དག་མིན།
ཐེ་ཙུས་འོ་མ་ཟད་མཐོང་ནས།
པ་ནི་རིང་དུ་སྤྱོང་བ་བཞིན།

58. སྨུག་པ་དང་བྲལ་རང་མིས་བརྟས་པ་དང་།
བུ་ལོན་མང་ཞིང་ངན་པ་དག་ལ་སྟེན།
དབུལ་པོར་མཐོང་ནས་མཛའ་བོས་སྤྱངས་པ་སྟེ།
མི་མ་ཡིན་པས་ལུས་སྲོག་དེ་ལྷོད།

59. མི་མཐུན་རྐྱང་དུ་འཕེལ་བ་ལ།
མི་གང་ཞི་བར་མི་བྱེད་པ།
སྦྲང་རྩི་ཐིགས་པ་འཛགས་པ་དང་།
ཡུལ་འཁོར་འཇིག་པར་འགྱུར་བ་བཞིན།

60. He who has knowledge is firm.
The holy, even when destitute, do not discard moral virtues.
Although scorched by the sun's natural heat
The natural cold of snow is not taken away.

61. Those who wish to terminate their sins believe in Buddha.
Those who wish to terminate their earthly existences associate with the evil.
Those who wish to terminate their families beget fools and idiots.
When cereals are to be consumed the stomach becomes heated.

62. Those blinded by desire do not perceive their sin.
The blind man does not see the shape of (things).
The proud do not perceive their faults.
He who regards himself (the egotist) does not perceive Real Truth.

63. A conqueror, a water channel, a creeping plant,
Women and the blind, these five,
How they are led by the crafty!
And this leading places them in the power of others.

60. གང་ཞིག་རིག་ལྡན་དེ་བཞིན་བསྟན་པ་དང་།
དམ་པ་ཕོངས་ཀྱང་ཡོན་ཏན་གཏོང་མི་བྱེད།
ཉི་མའི་རང་བཞིན་ཚ་བས་གདུངས་ཀྱང་ནི།
ཁ་བ་གྲང་བའི་རང་བཞིན་གཏོང་མི་བྱེད།

61. སྡིག་པ་ཟད་འདོད་བདེ་བར་གཤེགས་ལ་དད།
སྐལ་པ་ཟད་འདོད་སྐྱེ་བོ་ངན་དང་བསྟེན།
རིགས་རྒྱུད་ཟད་འདོད་གླེན་ཞིང་སྐུག་པ་སྐྱེ།
འབྲུ་རྣམས་ཟད་འདོད་ཕོ་བའི་མེ་དྲོད་སྐྱེ།

62. འདོད་པས་ལོང་བས་སྡིག་མི་མཐོང་།
དམུས་ལོང་གིས་ནི་གཟུགས་མི་མཐོང་།
དྲེགས་པ་ཡིས་ནི་སྐྱོན་མི་མཐོང་།
བདག་ལྟས་དེ་ཉིད་ནི་མཐོང་དེ།

63. རྒྱལ་བ་ཡུར་ཚུ་མཁྲི་ཤིང་དང་།
བུད་མེད་དམུན་ལོང་ལྐུ་བོ་ནི།
གཡོན་ཅན་བློ་ཡིས་ཇི་ལྟར་ཁྲིད།
ཁྲིད་རྣམས་གཞན་གྱི་དབང་དུ་འགྱུར།

64. The misery which follows pleasure
Is the pleasure which follows misery.
The happiness and misery of mankind
Revolve like a wheel.

65. The invisible appears before you
And again becomes invisible.
What is that of yours and what are you ?
Who will be miserable on that account ?

66. Thus the logs of wood
Which go down together to the great ocean
Are driven apart by every wave.
Who will be miserable on that account ?

67. The very wise man conquers rather by forcefulness than by anger.
The evil man fails by being angry.
Oh, evil men, defeated by defeat,
How could you be called to the society of the wise ?

64. བདེ་བའི་རྗེས་ལ་སྡུག་བསྔལ་ཏེ།
སྡུག་བསྔལ་རྗེས་ལ་བདེ་བ་ཡིན།
མི་རྣམས་ཀྱི་ནི་བདེ་སྡུག་དག།
འཁོར་ལོ་བཞིན་དུ་འཁོར་བར་བྱེད།

65. མ་མཐོང་བ་དང་མདུན་དུ་ལྟོགས།
སྐྱིད་ཡང་མ་མཐོང་བ་རུ་སོང་།
ཁྲོད་ཀྱི་དེ་ཅི་ཁྲོད་ཀྱང་ཅི།
དེ་ལ་ཐུ་ངན་སྨྲ་ཞིག་བྱེད།

66. ཇི་ལྟར་ཇི་ལྟར་ཤིང་དག་ནི།
རྒྱ་མཚོ་ཆེ་ལ་ཉམས་འགྲོ་བ།
དབའ་རླབས་ཀྱིས་ནི་སོ་སོར་ཕྱེ།
དེ་ལ་ཐུ་ངན་སྨྲ་ཞིག་བྱེད།

67. བློ་གྲོས་ཆེ་ལྡན་ཁྲོ་བས་ཤུགས་ལས་རྒྱལ།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་ཁྲོ་བས་མོད་ལ་ཕམ།
ཕམ་པས་ཕམ་པར་བྱས་པའི་བློ་ངན་དག།
བློ་ལྡན་དག་དང་ལྷན་ཅིག་ཅི་ཕྱིར་འདྲེན།

68. A big stone, by a great effort,
May be thrown to the top of a hill,
But can be toppled over by a small (effort).
Our own faults and virtues are like this.

69. The man who, with regard to something which is not to be done,
Meddles in the matter
Will surely come to grief,
Like the monkey which turned out the child.*

70. He who has entirely forsaken his own interests
And rejoices in those of the other party
Will surely be destroyed.
How such a man resembles King Rab-mar! †

71. If an astronomer calculates from the sky
He will ascertain the paths of the moon and the stars;
But in his house the womenfolk are at variance,
And he does not perceive their various misconduct.

* Refers to some story which has not been traced.

† This reference has not been traced.

68. ས་བོང་འབད་པ་ཆེན་པོ་ཡིས།
རི་ཡི་རྩེ་མོར་འདེགས་པར་ནུས།
ཁྱུང་ཟད་ཙམ་གྱིས་དེ་སྐྱུར་བ།
རང་གི་སྐྱོན་ཡོན་དེ་དག་མཚུངས།

69. མི་གང་བྱ་བ་མ་ཡིན་པའི།
བྱ་བ་ལ་ནི་སྦྱོར་བྱེད་པའི།
དེ་ནི་ངེས་པར་འཕུང་འགྱུར་ཏེ།
ཁྲེའུ་འཕྲིན་པའི་སྤྲེའུ་བཞིན།

70. རང་གི་ཕྱོགས་ནི་ཡོངས་སྤངས་ནས།
གཞན་གྱི་ཕྱོགས་ལ་དགའ་བ་གང་།
དེ་ནི་ངེས་པར་བརླག་འགྱུར་ཏེ།
རྒྱལ་པོ་རབ་དམར་ཇི་བཞིན་ནོ།

71. མཁའ་ལ་སྐར་མཁན་དག་གིས་རྩིས་བྱས་ན།
ཟླ་བ་དང་ནི་སྐར་མའི་ལམ་རྣམས་ཤེས།
ཁྱིམ་ནི་མ་དང་ཁྱིམ་ཐབ་ལོག་པ་དག
སྣ་ཚོགས་སྤྱོད་པ་དེ་ནི་མཐོང་མ་གྱུར།

72. The moon's colour was apparent (reflected) in the unsullied water,
And you wished to seize the lotus root.
Oh, swan, who knew how to separate water and milk,
What has become of your knowledge to-day ? *

73. Any man who has work, great or small,
And desires to do it,
And in this endeavour does his best,
Is considered to be doing a lion's work.

74. So, in protecting his kingdom
And in overcoming his venturesome rivals,
(A king) should not rely on his subjects
But do it personally in this present life.

75. He who says to himself, 'who is the loved one and who the other,'
Who acts affectionately, magnanimously
And broadmindedly, such a man
Controls the whole earthly globe.

* This reference has not been traced.

72. རྟོག་མེད་ཆུ་ནང་ཟླ་ཆོས་སྣང་གྱུར་པ།
པདྨའི་རྩ་བ་ཡིན་པར་ཁྲོད་བྱེད་གྱུར།
ངང་པ་ཆུ་ནང་འོ་མ་འབྱེད་ཤེས་པའི།
ཁྲོད་ཀྱི་བློ་གྲོས་དེ་རིང་གང་དུ་སོང་།

73. མི་གང་བྲུ་བ་ཆེན་པོའམ།
ཆུང་ཟད་བྱེད་པར་འདོད་ན་ཡང་།
དེ་ནི་བསྒྲིམས་ནས་རབ་བྱ་སྟེ།
སེང་གེའི་ལས་གཅིག་ཡིན་པར་བཤད།

74. ཇི་ལྟར་རྒྱལ་སྲིད་བསྐྱང་པ་དང་།
སྡེ་ངའི་དགྲ་རྣམས་འདུལ་བ་དག།
འབངས་ལ་རི་བ་མ་འཇོག་པར།
ཞལ་བཞུགས་ཆོ་ན་སྨྱུར་དེ་མཛོད།

75. སྙིང་དུ་སྡུག་པའམ་གཞན་གང་ཞེས།
སེམས་པ་ཡང་པ་དག་བརྩེ་བར་བྱེད།
སྤྱོད་པ་རྒྱ་ཆེན་ལྡན་པ་དག།
ས་ཡི་དཀྱིལ་འཁོར་ཐམས་ཅད་གཅེར།

76. By always uttering pleasant speeches
It is easy for a king to beguile his people.
But as regards profitable words, which are like medicine,
The speaker is rarer than the listener.

77. If you understand the purport of the doctrine
As when the beam is at fault when weighing is done,
Even if it was constructed by a reputed wise man,
It is better to let your own (conviction) be the winner.

78. If he is equal in wealth and ability,
If he knows the essential vital point and is diligent,
A follower of this kind is sure to injure you.
No enemy will injure you as he will.

79. If fire is lighted in water *
How is it to be extinguished ?
If the fear comes from the protector
Who is there to protect you from this fear ?

* i.e. if water be set on fire.

76. དུག་ཏུ་སྨན་ཅིག་སྦྱ་བ་ཡི།
རྒྱལ་པོས་སྐྱེས་བུ་བྲིད་པར་སྦྱ།
ཕན་ཅིག་སྨན་དང་འདྲ་བ་དེ།
ཉན་པ་བས་ཀྱང་སྦྱ་བ་དཀོན།

77. གལ་ཏེ་ཆོས་དོན་རྟོགས་པ་ཡི།
ཞལ་ཆེ་ལམ་སྲང་སྐྱོན་ན་ནི།
འགྲོ་བ་བློ་ལྡན་གཅིག་གྱུར་ཀྱང་།
དེ་ལས་བདག་ནི་རྣམ་པར་རྒྱལ།

78. ནོར་མཉམ་ནུས་པ་མཉམ་པ་དང་།
གནད་ཤེས་འབད་རྩོལ་ཆེ་བ་ཡི།
འཁོར་གྱིས་ངེས་པར་གནོད་འགྱུར་གྱི།
གང་དགྲས་མི་འཕྲུང་དེ་ཡིས་འཕྲུང་།

79. ཆུ་ཡི་ནང་ནས་མི་འཕར་ན།
མི་དེ་གང་གིས་ཞི་བར་བྱེད།
སྐྱོབ་པ་ལས་ནི་འཇིགས་པ་བྱུང་།
འཇིགས་པ་དེ་ལ་སུ་ཡིས་སྐྱོང་།

80. (A drum) when not adjusted, does not give forth pleasant sounds.

Even when adjusted the sound emitted is not sweet.

The world is like a small drum.

It should be so adjusted as to give forth a melodious sound.

81. The lord of the earth, being influenced by passionate desires, does not discriminate between benefit and injury.

He conducts himself as he pleases, like a lust-maddened elephant.

Tortured by remorse, he falls over the precipice of despondent misery.

He blames those around and is ignorant of his own fault.

82. In a time of disputes a king, rather than acquire wealth,

Should preserve his life by abandoning property.

Just as when the butcher shears the sheep's fleece

(The sheep thinks) the sparing of its life to be a great gain.

83. When there is a snake at the root and an eagle above,

Monkeys climbing in the branches and the flowers surrounded by bees,

Where a resting place is provided for all savage animals,

Pay no heed to (beware of) such a sandalwood tree.

80. མ་བསྐུལ་མ་སྨིན་སྔ་སྟོན་ལ།
བསྐུལ་ནས་སྨིན་པ་མི་སྒྲོགས་པ།
འཇིག་རྟེན་ཇ་ཟླུམ་དང་འདྲ་ལ།
དེ་ལྟར་བསྐུལ་ཞིང་སྔ་སྨིན་སྒྲོགས།

81. ས་བདག་འདོད་ལ་ཆགས་པས་ཕན་དང་གནོད་པ་ཤེས་མི་འགྱུར།
ཇི་ལྟར་རང་དགར་རང་སྤྱོད་ཕྱོས་པའི་གླང་ཆེན་བཞིན་དུ་སྤྱོད།
དེ་འོག་འགྱོད་པས་རབ་གདུངས་ཉམ་པའི་གྱ་ངན་གཡང་སར་ལྷུང་།
དེ་ཡིས་འཁོར་ལ་ཉེས་པ་གཏོད་བྱེད་རང་གི་སྐྱོན་མ་རིག།

82. རྫོད་དུས་རྒྱལ་པོ་ནོར་ཚོགས་ཕྲིན་པ་ལས།
སྲོག་ནི་བསྲུང་གི་ནོར་ནི་བཏང་བར་བྱ།
ཇི་ལྟར་བཤན་པས་ལུག་གི་བལ་བྲེགས་ནས།
སྲོག་ཐར་བྱས་པ་སྙིང་པ་ཆེ་བ་བཞིན།

83. རྩ་བ་བྲང་འགྲོ་རྩེ་མོ་མཁའ་ལྡིང་དང་།
ཡལ་ག་སྦྲུ་འཇིག་མེ་ཏོག་བུང་པས་བསྙེན།
གང་ཞིག་གདུག་པའི་སེམས་ཅན་གནས་བཅས་པ།
ཙནྡན་ཤིང་དེ་ལ་ནི་བསྟེན་དུ་མེད།

84. By whatever means you control your enemies
It is not the (physical) ability but the method (which matters).
See how the crow with the string of golden beads
Got the snake killed.*

85. He who has understanding is mighty.
What can you do with might without understanding ?
How strong the lion was,
Yet he was killed by the hare.†

86. If you (want to) have proper method in your work
Consult those possessed of understanding.
What need is there to speak of obtaining health, wealth and happiness ?
Even if you fail it will still look well.

87. The conduct of the morally virtuous is self-evident,
But how can it cure evil persons ?
Like phlegm (? acidity) which is brought on by hot rough-tasting condiments (their evilness) becomes very much increased.

* D. S. explains that the snake lived at the foot of the tree in which the crow lived who owned the beads. The crow wished to kill the snake and accordingly dropped the beads. A passer-by who wished to take the beads killed the snake in order to do so.

† The hare told the lion to look at his reflection in a well, and the lion fell in. One of the few stories referred to in this book which are known in Tibet.

84. གང་གི་ཐབས་ཀྱིས་ཕ་རོལ་གནོན།
ནུས་པས་མ་ཡིན་ཐབས་ཀྱིས་ཏེ།
བྱ་རོག་གིས་ནི་གསེར་ཕྲེང་གིས།
སྦྲུལ་དག་བསད་པ་གྱུར་ལ་ལྟོས།

85. གང་ལ་བློ་ཡོད་དེ་སྟོབས་ལྡན།
བློ་མེད་སྟོབས་ཀྱིས་ཅི་ཞིག་བྱ།
ཅི་ཞིག་སེང་གེ་སྟོབས་དང་ལྡན།
རི་བོང་གིས་ནི་སྲོག་དང་བྲལ།

86. བྱ་བའི་ཐབས་ཀྱིས་གྲོགས་བྱེད་ན།
བློ་ལྡན་དག་ལ་དྲི་བར་བྱ།
ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་སྨོས་ཅི་དགོས།
འཕུང་གྱུར་ན་ཡང་མཛེས་པ་ཡིན།

87. ཡོན་ཏན་ཚུལ་སྤྱོད་རང་བཞིན་གསལ་བ་ཡིས།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་བཅོས་སུ་ག་ལ་རུང་།
ཚ་ཞིང་རྡོད་ཆེ་ཙུབ་པས་བསྒྲུབས་པ་ཡིས།
བད་ཀན་ནད་བཞིན་ཤིན་ཏུ་འཕེལ་བར་འགྱུར།

88. The man against whom you feel anger in your heart
Is not to be admonished by words.
Catch your enemy by the feet and
Then admonish him with the weapon of words.

89. In as far as danger has not been encountered
In so far is danger to be feared.
At the time of real danger
It should be vanquished like a mistake (which is acknowledged).

90. (As regards) one who has imbibed the truth,
Is it clever to impose upon such a man ?
When a man is resting on the bamboo *
What is brave about killing him ?

91. Even when young, rejoice in the intense tranquillity of the old.
Be not proud of what you know, even when learned.
However great your glory, be forbearing in your manner.
However high you may rise, be not proud.

* D. S. prefers to read སྤ་ as bricks, but this meaning of the word appears to be modern. This line may possibly mean "when a brave man is asleep", or again སྤ་ might be read སྤང་ and the line translated "when a man is resting on the greensward."

88. སྙིང་ལ་འཁོན་དུ་གཟུང་བྱ་ཡི།
དེ་ལ་ཚིག་གིས་མ་བསྐུལ་བར།
དག་བོ་འི་ཀྲང་པ་ནས་གཟུང་ཞིག།
ཚིག་གི་མཚོན་ཆས་བསྣུན་པར་བྱ།

89. ཇི་སྲིད་འཇིགས་པ་མ་བྱུང་བ།
དེ་སྲིད་འཇིགས་ལ་འཇིགས་པར་བྱ།
འཇིགས་པ་མངོན་དུ་བྱུང་བའི་ཚེ།
འཇིགས་ནོར་ལྷ་སྦྱར་གཞོམ་པར་བྱ།

90. བདེན་ལ་ཞུགས་པར་གྱུར་པ་ལ།
སླུ་བྲིད་མཁས་པ་ཡིན་ནམ་མ།
སླ་བར་བདེན་དེ་ཉལ་བ་དང་།
གསོད་པ་དེ་ཙི་དཔའ་བོའམ།

91. གཞོན་ཡང་རྒན་པའི་ཉེ་བར་ཞི་ལ་དགའ།
མཁས་པར་གྱུར་ཀྱང་ཤེས་པའི་ང་རྒྱལ་མེད།
གཟི་བརྗིད་ཆེ་ཡང་བཟོད་ཅིང་དེས་པའི་ངང་།
ཇི་མཐོར་ཕྱིན་ཡང་ང་རྒྱལ་དྲེགས་པ་མེད།

92. Those who ever delight to benefit all creatures
Are supreme like the lamp made from a jewel,
Which relies not on oil
Nor on the vessel nor on the wick (for its light).*

93. A doctor taking food and not digesting it,
A king speaking falsehoods, and
A man of good birth misbehaving himself,
These three are very unbecoming.

94. By association with the exalted
Who would not become exalted ?
The thread on which the flowers are strung as a garland is attached to the head.

95. He who preaches at the timely season
And speaks when opportunity arises
Will be very much remarked
And obtain worldly greatness.

* It is believed that certain jewels have the inherent quality of emitting light.

92. རྟག་ཏུ་སེམས་ཅན་ཕན་དགའ་རྣམས།
རིན་ཆེན་སྨན་ལྟར་མཆོག་ཡིན་ཏེ།
སྐྱུམ་ལ་བསྙོས་པར་མི་བྱེད་ཅིང་།
སྣོད་དང་སྣོང་བུ་ལ་བསྙོས་མིན།

93. སྨན་པ་ཟས་ཉི་མ་ཉུ་དང་།
རྒྱལ་པོ་བཙུན་དུ་སྨྲ་བ་དང་།
རིགས་ལྡན་སྐུག་པ་སྒྲོད་པ་སྟེ།
འདི་གསུམ་ཞིན་དུ་མི་རིགས་པའོ།

94. མཐུ་ཆེ་བ་དང་འགྲོགས་འགྱུར་ན།
མཐོན་པོ་ཉིད་དུ་སྲུ་མི་འགྱུར།
མི་དོག་ཕྲེང་བར་འབྲིལ་པ་ཡི།
སྐུད་པ་མགོ་ལ་འདོགས་པར་བྱེད།

95. དུས་ལ་བབ་པར་སྟོན་པ་དང་།
གནས་སྐབས་བཅས་པར་སྨྲ་བ་དང་།
ཞིན་དུ་ངོ་མཚར་གྱུར་ལ་འགོད།
འཇིག་རྟེན་ཆེན་པོ་ཉིད་ཐོབ་འགྱུར།

96. He who is possessed of diligence, courage,
Might, wisdom, (the power) to subdue others,
And perseverance, these six virtues,
Is feared even by the gods.

97. (As regards) your former enemy, now defeated,
Trust him not even when he wishes to become your friend.
See how in the cave where the owls were gathered
The raven lit a fire and they were burned.*

98. Eating, sleeping, fearing and copulating—
Man and the brutes are alike in these.
By the practice of religion mankind is elevated
If religion is not understood, is man not on a level with the brutes ?

99. Those who speak ill of religion,
Although they go and come by day,
Are like the smith's bellows:
They have breath but they are not alive.

* Refers to some story which has not been traced.

96. བརྩོན་འགྲུས་རྟུལ་ཕོད་བརྟན་པ་དང་།
སྟོབས་དང་བློ་གྲོས་ཕ་རོལ་གནོན།
འབད་རྩོལ་ཡོན་ཏན་དྲུག་ལྡན་པ།
དེ་ལ་ལྷ་ཡང་འཇིགས་པ་སྐྱེ།

97. སྔོན་ཆད་དགྲ་བོ་ཕམ་པར་བྱས་པ་དག།
མཛའ་བོར་འདོད་འོངས་པ་ལ་ཡིད་མི་བརྟན།
བྲག་ཕུག་འུག་པའི་ཚོགས་ཀྱིས་གང་བ་ལ།
བྱ་རོག་གིས་ནི་མི་བདང་བསྲིགས་ལ་ལྟོས།

98. ཟ་དང་གཉིད་ལོག་འཇིགས་དང་འཁྲིག་པ་སྤྱོད།
མི་དང་ཕྱུགས་རྣམས་དེ་དག་མཉམ་པ་ཡིན།
ཆོས་སྤྱོད་པ་ཡིས་མི་རྣམས་ཁྱད་པར་འཕགས།
ཆོས་མི་ཤེས་ན་ཕྱུགས་དང་ཅིས་མི་མཉམ།

99. གང་ཞིག་ཆོས་ལ་སྨོད་པ་རྣམས།
ཉི་མར་འགྲོ་དང་འོང་ན་ཡང་།
དེ་ནི་མགར་བའི་སྦུད་པ་བཞིན།
དབུགས་འབྱིན་ཀྱང་ནི་གསོན་མ་ཡིན།

100. Leaving the patron, Buddha,
And bowing to other gods,
Is like a fool who comes to the bank of the Ganges
And being thirsty digs a well.

101. Although you may remain in a country for a very long time
It is absolutely certain that you will have to leave
Whatever may be the difference in the parting.
The actual going cannot be avoided.

102. By compulsory separation excessive pain is infinitely caused to the mind.
But if the giving-up is voluntary
Infinite peaceful happiness will be obtained.

103. One's desire is to be attractive and happy,
And wealth is of course pleasant.
But yet this world of existence
Is like a healthy drunken person being carried.*

* This line is obscure but may mean that the evil and stupid course is preferred.

100. སངས་རྒྱས་མགོན་པོ་ཡོངས་སྐྱངས་ཏེ།
ལྷ་གཞན་ལ་ནི་ཕྱག་བྱེད་པ།
བློ་ངན་གང་གཱའི་འགྲམ་དུ་ནི།
སྒོམ་ནས་ཁྲོན་པ་བྱེད་དང་མཚུངས།

101. ཡུལ་ནི་ཤིན་ཏུ་ཡུན་རིང་གནས།
ངེས་པ་ཁོ་ནར་འགྲོ་བར་འགྱུར།
འབྲལ་ལ་ཁྱད་པར་ཅི་ཞིག་ཡོད།
འགྲོ་བ་རང་ཉིད་སྐྱོང་མི་བྱེད།

102. དབང་མེད་འབྲལ་བས་ཡིད་ལས་ཀྱང་།
ཡོངས་སུ་གདུང་བ་མཐའ་ཡས་སྐྱེད་པར་བྱེད།
འདི་དག་རང་གིས་སྤངས་ན་ནི།
ཞི་བས་བདེ་བ་མཐའ་ཡས་འཐོབ་པར་འགྱུར།

103. འདོད་པ་ཡིད་འོང་ཡིན་པ་བཞིན།
འཁོར་པ་ཉམས་དགའ་ཡིན་མོད་ཀྱི།
འོན་ཀྱང་འཚོ་བའི་འཇིག་རྟེན་འདི།
ནད་མེད་ཚང་འཕྲུངས་ཁུར་བར་མཚུངས།

104. For living beings there is no moral defilement equal to lust.
Nothing injures others as envy does,
None is so fawning as a beggar,
There is no friend or relative to equal generosity.

105. There is no eye like (that of) wisdom,
There is no darkness like spiritual darkness,
There is no enemy like disease,
There is no danger to equal death.

106. Comparing these, the most inexorable
Is death, which will certainly come.
(Therefore) let your mind be turned from desire
And rejoice in the True Religion.

107. It is well to have this friend and that gem.*
The wishing gem is real—stones are not gems.
The topaz being treated as the best (of gems),
Such a gem (causes) the ruin of the world.†

* Here generosity is the friend and religion the gem.

† This verse was referred to a learned 'incarnation' in Tibet who considered that there was a reference to some story.

104. འགྲོ་བའི་ཁྲི་མ་ཆགས་པ་འདྲ་བ་མེད།
གཞན་ལ་གནོད་པ་ཕྲག་དོག་འདྲ་བ་མེད།
མཛའ་བོ་སྐྱོངས་མི་པ་འདྲ་ཡོད་མིན་ཏེ།
གདོང་དང་མཉམ་པའི་གཉེན་བཤེས་གང་ཡང་མེད།

105. ཤེས་རབ་དང་མཉམ་མིག་མེད་དེ།
སྐྱོངས་པ་དང་མཉམ་སྨུན་པ་མེད།
ནད་འདྲ་བ་ཡི་དགྲ་བོ་མེད།
འཆི་བ་དང་མཉམ་འཇིགས་པ་མེད།

106. དེ་བས་ཤིན་ཏུ་མི་ཟད་པའི།
འཆི་བ་ངེས་པར་འབྱུང་འགྱུར་བས།
འདོད་པ་རྣམས་ལ་སེམས་ཟློག་ལ།
དམ་པའི་ཆོས་ལ་དགའ་བར་གྱིས།

107. གྲོགས་པོ་འདིས་ནོར་དེ་ཡོད་ལེགས་པས།
ཡིད་བཞིན་ནོར་ཁྱོད་རྗེར་འགྱུར་ནོར་མ་བྱེད།
སྦྱར་ལོང་རྒྱུན་གྱི་དམ་པར་བྱེད་གྱུར་པ།
དེ་ནི་འདི་འདྲའི་ནོར་བུ་འཇིག་རྟེན་འཕྲང།

108. Whatever there be on the earth's surface, grain,
Gold, cattle and good health,
Not all these will suffice to satisfy one man.
If you understand this you will obtain tranquillity.

109. Wealth, hoarded with great pains
And fondled (handled) at intervals,
How it resembles the starving mouse (who hoards his store).
Wealth is merely a source of misery.

110. Earthly life is not stable,
Wealth and enjoyment are not stable,
Wife and child are not abiding,
(Therefore) trust in religion and (good) reputation.

111. A king is not satisfied with great riches,
A clever man is insatiable for elegant sayings,
The ocean is never sated with water,
The world has never enough of the sight of beauty,
Fire is not to be satisfied with wood,
Nor (is it possible) to satisfy a child's desires.*

* Cf. Sakya Legshe (Csomo de Körös' translation), verse 9.

108. གང་ཞིག་ས་སྤྱིངས་འབྲུ་རྣམས་དང་།
གསེར་དང་ཕྱུགས་དང་ནད་མེད་རྣམས།
དེ་དག་ཀུན་གྱིས་གཅིག་མི་ངོམས།
དེ་ལྟར་ཤེས་ནས་ཞི་བར་གྱིས།

109. འབད་པས་བསགས་པའི་ནོར་ལ་ནི།
ཡང་དང་ཡང་དུ་ཉུག་པར་བྱེད།
བཀྲིས་པས་བྱི་བ་ཛི་བཞིན་ནོ།
ནོར་རྣམས་ལྷུག་བསྡུལ་ཁོ་ནར་ཟད།

110. འཇིག་རྟེན་འཚོ་བ་བརྟན་མ་ཡིན།
ནོར་དང་ལོངས་སྤྱོད་བརྟན་མ་ཡིན།
བུ་དང་ཆུང་མ་བརྟན་མིན་གྱིས།
ཆོས་དང་གྲགས་པ་སྙན་པ་བསྟེན།

111. རྒྱལ་པོ་ནོར་སོགས་ངོམས་པ་མེད།
མཁས་པ་ལེགས་བཤད་ཀྱིས་མི་ངོམས།
རྒྱ་མཚོ་ཆུ་ཡིས་ངོམས་པ་མེད།
འཇིག་རྟེན་སྡུག་ལ་བལྟས་མི་ངོམས།
མེ་ལ་ཤིང་གིས་ངོམས་པ་མེད།
བྱིས་པ་འདོད་པས་ངོམས་པ་མེད།

112. Moral conduct, self-restraint,
And the control of the mind,—
Whoever bears these earnestly in mind
And remains so, then what more does he need ?

113. If you remain utterly contented
You are far from the plane of the evil man.
Pleasures which are bound by the ties of carnal desire
Beget trouble at every step.

114. This so-called body, full of faults,
Has however one great moral quality.
Whatever it encounters in this temporal life
Its movements (depend upon) the steersman (you).

115. The forest elephant is powerful although he lives on grass.
The serpent, although he lives on air, is not lean.
The ascetics who have only a little grass and fruit are not of the past (do not die).
Thus, modesty and contentment are the only objects of attainment.

112. ཚུལ་ཁྲིམས་དག་དང་དུལ་བ་དང་།
སེམས་ནི་དུལ་བར་གྱུར་པ་དང་།
གང་ཞིག་དྲང་པོར་ཞུགས་པ་དག།
དེ་ལ་གནས་ན་ཅི་ཞིག་དགོས།

113. ཆོག་ཤེས་དབང་ཕྱུག་ལ་གནས་ན།
སྐྱེ་བོ་ངན་པའི་ས་དང་རིང་།
ལོངས་སྤྱོད་འདོད་པའི་སྲིད་པས་བཅིངས།
གོམ་རེ་བཀྲུས་པ་ཐོབ་པར་འགྱུར།

114. ལུས་ཞེས་བྱ་བ་སྐྱོན་ལྡན་འདི།
ཡོན་ཏན་ཆེན་པོ་གཅིག་ཡིན་ཏེ།
གནས་སྐབས་གང་དང་གང་ཕྲད་པ།
དེ་དང་དེར་འགྲོ་གོ་ར་བ།

115. ནགས་ཀྱི་གླང་པོ་རྩ་ལོ་ཟ་ཡང་སྟོབས་དང་ལྡན།
སྤྲུལ་ནི་ཟས་སུ་རླུང་ཟར་གྱུར་ཀྱང་ཐེག་པ་མེད།
དྲང་སྲོང་རྩ་བ་འབྲས་བུ་ཙམ་གྱིས་དུས་འདས་མེད།
དེ་བས་ཁྲིལ་འཛོམ་ཆོག་ཤེས་ཁོ་ན་འབྱོར་བའི་མཆོག།

116. Where is the solitary retreat where there is not
Vegetation and dustless water ?
The moon is the public light.
What is the use of (personal) property ?

117. The surest possession is real contentment.
It is not difficult to earn your livelihood, whatever it may be.
(It is like) places where there are grass, leaves and water.
There is no place where these are not (to be found).

118. The tiger is chief of the forest and the elephant is leader.
Make of the grass your seat and your garments of tree-bark,
And have the fruit of the trees for food.
The evil society of poor relations is not (real) life.

119. The man who, either in a good or bad (style),
Adapts himself somehow to what he has
And continues to keep his body (from impurity),
What is the attraction of wealth to him ?

116. ཚོད་མ་དག་དང་རྟུལ་མེད་པའི།
རྒྱ་ཡི་དགོན་པ་གང་ན་ཡོད།
གླི་བ་ཐྲུན་མོང་མར་མེ་ཡིན།
འཁྱེར་བ་དག་གིས་ཅི་ཞིག་བྱ།

117. ཆོག་ཤེས་རིས་པའི་བདག་ཉིད་ཅན།
འཚོ་བ་གང་ནའང་བཙོལ་མི་དཀའ།
ཙ་དང་ལོ་མ་རྒྱ་ཡི་གཏམས།
གང་ནའང་མེད་པ་མ་ཡིན་ནོ།

118. ནགས་མཆོག་སྟག་དང་གླང་པོ་འི་གཙོས་བསྟེན་པར།
རྩ་ཡི་སྟན་བྲུས་ཤིང་ཤུན་གོས་སུ་གྱོན།
ཤིང་གི་འབྲས་བུ་ལ་སོགས་ཟས་ཟ་བའི།
ནོར་མེད་ཉེ་དུའི་ཚོགས་ངན་གསོན་པ་མིན།

119. བཟང་པོ་འམ་ནི་ངན་པ་ཡི།
སྦྱོར་བ་གང་ཡང་རྫུང་བ་ཡིས།
ལུས་ནི་ཤིན་དུ་བསྲུང་བྱ་མི།
ནོར་ལ་ཆགས་པས་ཅི་ཞིག་བྱ།

120. With the price of great good actions
The ship of your (present) body has been bought.
So long as it is not wrecked,
Strive to cross the ocean of human misery.

121. For so long as the moon of pleasant times is waxing,
And so long as Death, the planet Saturn, does not find you,
So long live chastely
And let your actions be right actions.

122. When your eyes are fixed in unconsciousness
And you have come to your last breath through constant hiccoughing,
As one led in the dark to a great precipice,
Of what assistance can child and wife be then ?

123. He who yearns in pity, whose passions are controlled, who rejoices in contentment,
Who is passionless, rejoices at the general happiness, lives in the woods, eats fallen fruits,
Wears bark on his emaciated body, cries 'victor, victor' in the sweetest fashion (to him who)
At Benares triumphed over the power of death, will yet have to discard this mortal body.
Salvation is not (to be found) in believing in religious books not yet in freedom from bodily suffering.*

* This five-line verse is unusually complicated and the only verse in the book with lines of nineteen syllables. In line 3 རིག་ is probably རིད་ and has been translated in the latter sense.

120. བསོད་ནམས་ཆེན་པོའི་རིན་གྱིས་ནི།
ཁྲིད་ཀྱིས་ལུས་ཀྱི་གྲུ་ཅེས་པ།
ཇི་སྲིད་ཆག་པར་མ་གྱུར་པར།
སྡུག་བསྔལ་རྒྱ་མཚོའི་ཕ་རོལ་སོང་།

121. ཇི་སྲིད་སྡུག་པའི་དུས་ཀྱི་ཟླ་རྒྱས་པ།
འཆི་བདག་གཟའ་ཆེན་དོན་འདྲི་མ་སྙེད་པ།
དེ་སྲིད་བག་ཡོད་པར་ནི་གནས་བྱས་ཏེ།
རང་གི་བྱ་བ་དག་ནི་བྱ་བའི་རིགས།

122. གང་ཚོ་འདུ་ཤེས་བྲལ་ཞིང་མིག་མི་གཡོ།
སྐྱིགས་བུ་རྒྱུན་འབྱུང་དབུགས་མཐར་ཐུག་པས་སླབས།
སྨུན་པར་གཡང་ས་ཆེར་ཁྲིད་ལྟར་གྱུར་ན།
དེ་ཚེ་བུ་དང་ཆུང་མ་གཉེན་ཚེར་འོང་།

123. སྙིང་རྗེས་གདུངས་པའི་ཡིད་དང་དབང་པོ་དུལ་ཞིང་སེམས་ནི་ཚོག་
ཤེས་དག་ལ་དགའ་བ་དང་།
ཆགས་བྲལ་མངོན་དགའི་སེམས་དང་ཤིང་རྡུང་དག་ན་ལྡུང་བའི་
འབྲས་བུས་བཟའ་བའི་བྱ་བ་བྱེད།
ལུས་རིག་ཤིང་ཤུན་གོས་ཞིང་རྒྱལ་བ་རྒྱལ་བ་ཞེས་ནི་སྟན་པ་ལྷ་བུར་
སྒྲ་སྒྲོགས་ལ།
བ་ར་ཎ་སེར་ག་ཤིན་རྗེའི་དབང་གྱུར་བཙོམ་པའི་ལུས་ཚོག་འདི་ནས་
ཉིམ་ཞིག་སྤྱོང་བར་འགྱུར།
བསྟན་བཅོས་འཛིན་པས་ཐར་པ་མེད་ལུས་མི་དུབ་པས་ཀྱང་མ་ཡིན་ཏེ།

124. If the thoughts are controlled by wisdom
Then salvation is very near.
To get rid of the contamination of moral faults
What is the use of shaving your head ?

125. To him who has no covering for his mind
What is the use of a cotton robe ?
He whose mind is imbued with compassion for all sentient beings,
That is (the way of) salvation and divine wisdom.
Ashes and long hair do not constitute the religious robe.

126. He who is subdued in the prime of life
I know for a really subdued person.*
If all the senses were completely exhausted (i.e. by age)
How could he possibly not be subdued ?

127. Over friends and kindred in the burning place
There comes a change when the smoke has dispersed.
As regards that which (always) accompanies you,
If you are convinced that it is your own works, then practise acts of virtue.†

* Or disciplined.

† D.S. takes the first two lines to mean that friends and kindred return home after they have seen you burned at the ghat. The translation given above seems nearer the original.

124. ཤེས་རབ་ཀྱིས་ནི་སེམས་བདུལ་ན།
ཐར་པ་ཐག་ཉེ་འདི་ན་ཡོད།
ཉེས་པའི་སྐྱོན་ནི་རིག་པར་གྱིས།
མགོ་བོ་བྲེགས་པས་ཅི་ཞིག་བྱ།

125. གང་ཞིག་ཡིད་ཀྱི་གོས་མེད་ན།
རས་ཀྱི་ཆོས་གོས་ཅི་ལ་ཕན།
སེམས་ཅན་རྣམས་ལ་གང་གི་སེམས།
སྙིང་རྗེས་བརླན་པར་གྱུར་པ་དག།
ཐར་དང་ཡེ་ཤེས་དེ་ཡིན་གྱི།
ཁྲལ་བ་རལ་པ་ཆོས་གོས་མིན།

126. གང་ཞིག་ལང་ཚོ་ལ་ཞི་བ།
དེ་ནི་ཞི་བར་བདག་གིས་ཤེས།
ཁམས་རྣམས་ཡོངས་སུ་ཟད་པ་ནི།
ཅི་ཡི་ཕྱིར་ན་ཞི་མི་འགྱུར།

127. མཛོད་བཤེས་ཉེ་དུ་དུར་ཁྲོད་དུ།
དུ་བ་འཕྲུལ་ནས་ལྡོག་པར་བྱེད།
གང་ཞིག་རང་དང་ལྷན་ཅིག་འགྲོགས།
ལས་དེ་ངེས་ན་དགེ་བ་སྤྲད།

128. Wealth, acquired through great misery
Or by acts contrary to religion,
Or by bending before your enemy,
Such wealth is not proper wealth.*

129. The holy man who is very firm in his longing to act nobly
Is always miserable through the fear of being decried in society.
But the shameless man who spreads the root of perverse conduct,
And does not discriminate between the proper and improper, is happier on the whole.

130. He who has not the sense to distinguish between the proper and improper,
Who has abandoned all heed and (observance of) vows,
Who only wishes to be filled with good food,
What difference is there between a rich man of this kind and the beasts ?

131. The great source of virtues, both visible and invisible, is knowledge.
Therefore, if you are striving to procure them,
Take hold of wisdom in its entirety.

* Wealth or property in general.

128. གང་ཞིག་རབ་ཏུ་ཉིན་མོངས་དང་།
ཆོས་དང་འགལ་བར་བྱེད་པ་དང་།
དགྲ་ལ་འདུད་པའི་ནོར་རྣམས་ནི།
གང་གིས་ནོར་དུ་རུང་མ་ཡིན།

129. དམ་པ་ལེགས་སྤྱོད་ལ་སྤྲེད་ཤིན་ཏུ་བརྟམས་གྱུར་ཏེ།
ཀུན་ཏུའང་སྐྱེ་བོས་སྨོད་འཛིགས་ཏག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་གནས།
གང་ཞིག་འཛེམ་མེད་ལོག་སྤྱོད་དག་གི་ཙ་སྐྱོལ་བ།
རིགས་དང་མི་རིགས་དཔྱོད་མེད་ཐ་མལ་སྐྱེ་བོ་སྐྱིད།

130. རིགས་དང་མི་རིགས་དཔྱོད་པའི་བློ་མེད་ཅིང་།
ཐོས་དང་སློབ་པ་མང་པོ་རྣམས་སྤངས་ནས།
ལྟོ་བ་འགེངས་པ་ཙམ་ཞིག་འབའ་ཞིག་འདོད།
སྐྱེས་བུ་ཕྱུག་དང་ཕྱུགས་ལ་ཁྱད་ཅི་ཡོད།

131. མཐོང་དང་མ་མཐོང་ཡོན་ཏན་གྱི།
འབྱུང་གནས་ཆེན་པོ་རིག་པ་ཡིན།
དེས་ན་དེ་དག་དོན་གཉེར་བས།
ཤེས་རབ་ཡོས་སུ་གཟུང་བར་བྱ།

132. A hero is born among a hundred,
A clever man is found among a thousand,
But the wise hero in a hundred thousand
May be born in a thousand (or not at all).*

133. By the wise all sciences will be studied even when they are past middle age.
Although there may be no results in this life
It will become easier for them to obtain such in another life.

134. Even when white-haired and wrinkled
Learning from others should be treasured.
Wherever the man of much learning may go
He will not obtain the aggregate (of learning).

135. A king and an accomplished man—
These two are not alike.
A king is esteemed in his own country,
An accomplished man is esteemed everywhere.

* The last two lines are obscure. མཛངས་པོ་ might have been rendered as 'a genius' but appears to mean here a man who possesses both courage and learning.

132. བརྒྱ་ཡི་ནང་ནས་དཔའ་བོ་སྐྱེ།
སྟོང་གི་ནང་ནས་མཁས་པ་འབྱུང་།
བརྒྱ་སྟོང་ལས་ནི་མཛངས་པ་སྲི།
སྟོང་པ་སྐྱེ་འམ་མི་སྐྱེ་འང་སྲིད།

133. མཁས་པས་རིག་པ་རྣམ་ཀུན་དུ།
ན་ཚོད་ཡོལ་ཡང་བསླབ་པར་བྱ།
གལ་ཏེ་འདིར་འབྲས་མི་སྨིར་ཡང་།
སྐྱེ་བ་གཞན་དུ་ཉེད་པ་སླ།

134. སྒྲ་དཀར་གཅེར་མ་ལྷགས་དུས་སྲུའང་།
ཁྲོས་པ་བསམ་པར་བྱ་བ་སྡེ།
གང་དུ་ཁྲོས་མང་འགྲོ་འགྱུར་བ།
དེར་ནི་ཕྱུང་པོ་འགྲུབ་མི་འགྱུར།

135. རྒྱལ་པོ་དང་ནི་ཡོན་ཏན་ལྡན།
དེ་གཉིས་འདྲ་བ་མ་ཡིན་ཏེ།
རྒྱལ་པོ་རང་གི་ཡུལ་ན་བཀུར།
ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཀུན་དུ་བཀུར།

136. Although the accomplished man have faults
Philosophers will not grieve.
Although the moon may become spotted (stained)
The firm look at it with pleasure.

137. There is no bodily ornament like accomplishments,*
There is no (physical) misery like mental worry,
There is no protection for the body like patience,
There is no relative (or friend) to equal charity.

138. Although the holy man may live far away
His virtues act as a messenger.
Through sniffing the perfume of the kitaka (flower)
The bees are attracted themselves.

139. If you are persevering in virtue
What is the use of your haughty attitude ?
The cow which has no milk,
Even if a bell be attached to it, will not be purchased.

* ཡོན་ཏན་ accomplishments, moral virtues, talents, etc. The words can be rendered in a variety of ways.

136. ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་སྐྱོན་ཡོད་ཀྱང་།
ཡོན་ཏན་དགའ་རྣམས་སྐྱོ་མི་བྱེད།
ཟླ་བ་རྟོག་པ་ཡོད་གྱུར་ཀྱང་།
བདུན་རྣམས་དགའ་བས་ལྟ་བར་བྱེད།

137. ཡོན་ཏན་དང་འདྲ་ལུས་ཀྱི་རྒྱན་གཞན་མེད།
སེམས་ལས་དང་འགྲ་ལུས་ཀྱི་སྡུག་བསྔལ་མེད།
བཟོད་པ་དང་འདྲ་ལུས་ཀྱི་སྲུངས་མ་མེད།
གཏོང་བ་དང་མཉམ་གཉེན་ནི་གང་ནའང་མེད།

138. དམ་པ་རིང་ན་གནས་གྱུར་ཀྱང་།
ཡོན་ཏན་ཕོ་ཉ་ཉིད་བྱེད་དེ།
ཀི་ཏ་ཀ་ཡི་དྲི་བསྣམས་ནས།
བུང་བ་རང་ཉིད་འོང་བར་འགྱུར།

139. ཡོན་ཏན་དག་ལ་འབད་བྱ་ཡི།
འབྲིང་ཚུལ་དགོས་པ་ཅི་ཞིག་ཡོད།
བ་ནི་འོ་མ་མེད་པ་ལ།
དྲིལ་བུ་བདགས་ཀྱང་ཉོ་མི་གྱུར།

140. Our existence is short but science is of many kinds.
We may estimate life but we do not know how (long) it will be.
So, like the swan which separates milk from water,
Devote yourself to whatever you undertake.

141. Although many large stars are gleaming
And the moon too shines as an ornament of the earth, yet
Whenever the sun sets it becomes night.
Except for the sun there is no meaning attached (to the terms) 'east' and 'west'.

142. On whatever it shines
Darkness is dispelled and light produced.
The shining of the sun being supreme
What is there in the shining of the other (bodies)?

143. The man who accomplishes one single act thoroughly
Excels all sentient beings—what need for many (acts)?
As the moon, when full, lights the earth's surface—
A great multitude of stars have not this power.

140. དུས་ནི་ཡུན་ཐུང་རིག་པའི་རྣམ་པ་མང་།
ཚེ་ཡི་ཚད་ཀྱང་ཇི་ཙམ་མི་ཤེས་པས།
ངང་པ་ཆུ་ལ་འོ་མ་ལེན་པ་བཞིན།
གང་ཞིག་གཅེས་པ་དེ་ནི་བསྟེན་པར་བྱ།

141. སྐར་མ་ཆེན་པོ་མང་དུ་ཤར་གྱུར་ཅིང་།
ས་ཡི་རྒྱན་གྱུར་ཟླ་བ་ཤར་ན་ཡང་།
གང་དུ་ཉི་མ་ནུབ་ན་མཚན་མོར་འགྱུར།
ཉིམ་མ་གདོགས་ཤར་ནུབ་མིང་མི་འདོགས།

142. གང་ཞིག་ཤར་བར་གྱུར་ན་ནི།
སྨུན་པ་མེད་ཅིང་གཟི་ཅན་བྱེད།
ཉི་མ་ཤར་བ་མཆོག་ཡིན་གྱི།
གཞན་རྣམས་ཤར་བས་ཅི་ཞིག་བྱ།

143. སྐྱེས་བུས་བྱ་བ་གང་ཡིན་གཅིག་བུས་མཐར་ཕྱིན་པས།
སེམས་ཅན་ལས་འཕགས་འགྱུར་དེ་མང་པོ་ཅི་ལ་དགོས།
ཟླ་བ་རྒྱས་པས་ས་སྟེང་གསལ་བ་བཞིན།
སྐར་མ་མང་པོའི་ཚོགས་ཀྱིས་ནུས་མ་ཡིན།

144. The growth of moral virtue depends on one's self.
(The acquisition of) property depends on previous merit.
Why blame anybody for this ?

145. Moral virtues are to be obtained by making an effort,
And as this effort rests with yourself,
To say that others possess moral virtues—
Who could endure to lead such a life ? *

146. Of those who understand the meaning of the scriptures
There are many even among the crippled.
It is a matter for rejoicing to find the sharp-pointed sword by which the enemy is conquered.

147. Rich men are to be found even among the barbarians
And there are many heroes among the beasts,
But holy men who can explain the various truths are the rarest of all.

* i.e. without emulating them in endeavour.

144. ཡོན་ཏན་སྐྱིད་པ་རང་ཁར་ལས།
ཛས་ནི་བསོད་ནམས་ཁར་ལས་པས།
སྐྱེས་བུ་ལ་ནི་ཅི་ཕྱུར་སྐྲ།

145. ཡོན་ཏན་འབད་པས་བསླབ་བྱ་ཡིན།
འབད་པའང་བདག་ཉིད་ལ་གནས་ན།
གཞན་དག་ཡོན་ཏན་ལྡན་ཞེས་ཏེ།
དེ་ལྟར་གསོན་པ་སྲུ་ཡིས་བཟོད།

146. བསྟན་བཅོས་དོན་ནི་ཤེས་པའི་མི།
འདི་ན་ཞ་བོ་རྣམས་ལའང་མང་།
རལ་གྲི་རྩེ་མོ་རྣོན་པ་ཡིས།
དགྲ་ལས་རྒྱལ་བྱེད་དེ་ཉིད་དཀའ།

147. ཕྱུག་པོ་གླ་གློ་རྣམས་ལའང་ཡོད།
དཔའ་བོ་དུད་འགྲོ་རྣམས་ལའང་མང་།
སྣ་ཚོགས་དོན་གྱི་གཏམ་སྨྲ་བའི།
དམ་པ་དག་ནི་ཀུན་ཏུ་དཀོན།

148. There are not sandalwood (trees) on all hills,
Nor does one get pearls from all elephants.
The learned who can explain the meaning of the Real
Are not to be found everywhere.

149. Real Truth is a virtue to the talented
But a harmful thing to those without talent.
The water of the river is very free from impurity;
But, entering the ocean, it becomes undrinkable.

150. The cultured delight in culture:
The uncultured find no pleasure in it.
The bee is attracted from the forest by the lotus.
The frogs, although living together, are not thus.

151. The fame of the sagacious
Increases among the sagacious themselves,
As valuables among experts
And heroes in battle.

148. རི་བོ་ཀུན་ལ་ཙན་དན་མེད།
གླང་པོ་ཀུན་ལ་མུ་ཏིག་མེད།
ཡང་དག་དོན་གྱི་གཏམ་སྨྲ་བའི།
མཁས་པའང་ཀུན་ན་ཡོད་མ་ཡིན།

149. ཡོན་ཏན་ཤེས་ལ་དེ་ཉིད་ཡོན་ཏན་འགྱུར།
ཡོན་ཏན་མེད་ལ་དེ་ཉིད་སྐྱོན་དུ་འགྱུར།
ཆུ་བོའི་ཆུ་ནི་ཤིན་ཏུ་སྐྱོན་མེད་པའང་།
རྒྱ་མཚོར་ཕྱིན་ན་བཏུང་དུ་མི་རུང་འགྱུར།

150. ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཡོན་ཏན་ལ་དགའ་ཡི།
ཡོན་ཏན་མེད་པ་ཡོན་ཏན་གྱིས་མི་མགུ།
བུང་བ་ནགས་ནས་པད་མར་འོང་འགྱུར་གྱིས།
སྦལ་པ་ལྡན་ཅིག་གནས་ཀྱང་དེ་ལྟ་མིན།

151. མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་གྲགས་པ་ནི།
མཁས་པ་ཉིད་ཀྱི་ནང་དུ་འཕེལ།
རིན་ཆེན་ཤེས་ལ་རིན་ཆེན་དང་།
གཡུལ་ངོ་དག་ཏུ་དཔའ་བོ་བཞིན།

152. The swan does not look well in an assemblage of hawks,
Nor the horse among the donkeys,
Nor the lion among the foxes,
Nor the clever man among fools.

153. That which is placed on their heads (i.e. respected) by the great
May be considered (merely as) a basis by the vulgar.
As the 'chorten' * to which the learned bow
Is used as a seat by the crows.

154. Though possessing it themselves unproclaimed
While others have it in small measure,
Holy men delight in such moral virtue.
How remarkable is such conduct! †

155. The virtues of the omniscient
Are comprehended only by the omniscient.
The exact weight of the earth ‡
Is known only to Ta-ye. §

* Sanscrit 'chaitya', a stupa.

† i.e. Holy men are ready to praise the lesser accomplishments of others without advertising their own superior accomplishments.

‡ Read ལྗི་བའི་ཚད་ = measure of lightness.

§ Ananta, the serpent-god who supports the globe.

152. ངང་པ་ཁྲ་ཡི་ཚོགས་ནང་མཛེས་མ་ཡིན།
ཅང་ཤེས་བོང་བུའི་ཚོགས་ནང་མཛེས་མ་ཡིན།
སེང་གེ་ཕྲ་ཡི་ཚོགས་ནང་མཛེས་མ་ཡིན།
མཁས་པ་བླུན་པོའི་ཚོགས་ནང་མཛེས་མ་ཡིན།

153. གང་ཞིག་ཆེན་པོས་སྐྱེ་བོས་བཀུར།
དེ་ཉིད་དམན་པས་རྩ་མཉམ་སེམས།
མཁས་པས་ཕྱག་བྱས་མཆོད་རྟེན་ནི།
ཁྲ་དག་སྟན་ཏུ་བྱེད་པ་ཡིན།

154. བདག་ལ་གྲགས་མེད་ཡོད་གྱུར་ཀྱང་།
གཞན་ལ་ཅུང་ཟད་ཡོད་པ་ཡི།
ཡོན་ཏན་དེ་ལ་དམ་པ་དགའ།
སྤྱོད་པ་འདི་ནི་ངོ་མཚར་ཆེ།

155. ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་ཡོན་ཏན་ནི།
ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཉིད་ཀྱིས་མཁྱེན།
ས་གཞི་ཡི་ནི་སྐྱི་བའི་ཚད།
མཐའ་ཡས་ཉིད་ཀྱིས་ཤེས་པ་ཡིན།

156. If people mutually advertise each others' virtues,
Even he who possesses none will acquire them.
But he who proclaims his own virtues,
Even were he Indra, would not be respected.*

157. There where the possession of learning is not respected
Why should the learned man go (thither)?
In the city of the naked Jainas †
What would the washerman do?

158. Alas, this stupid world
Has not obtained personal independence (i.e. initiaitive),
But following (imitating) the doings of others
Is lost in the vessel of the unobstructed.‡

159. Of the two, the buffoon and the clever man,
To the fool the laughter-maker is superior.
The buffoon acquires wealth
But the learned man goes empty-handed.

* བརྩུན་ must be a mistake. Read བརྗོད་

† *Or* those naked, without clothing.

‡ The translation of this line is due to the Ge-she. It appears to mean that worldly people are lost in the round of material things.

156. གཞན་གྱིས་གཞན་དག་བསྒྲགས་ན་ནི།
མེད་པའང་ཡོན་ཏན་ཅན་དུ་འགྱུར།
ཡོན་ཏན་རང་ཉིད་སྒྲོགས་པ་ནི།
བརྒྱ་བྱིན་ཡིན་ཡང་མི་བཙུན་འགྱུར།

157. གང་དུ་ཡོན་ཏན་ལྡན་མི་མཆོད།
མཁས་པ་དེ་རུ་ཅི་ཕྱིར་འགྲོ།
གོས་མེད་གཅེར་བུའི་གྲོང་ཁྱེར་དུ།
ཁྲུས་མཁན་གྱིས་ནི་ཅི་ཞིག་བྱ།

158. ཀུ་མ་འཇིག་རྟེན་སླིན་པ་འདི།
རང་རྒྱུད་གྲུབ་པ་ཡོད་མིན་ཏེ།
གཞན་གྱིས་བྱས་པའི་ཇེས་འབྲང་བས།
ཟངས་མའི་སྣོད་ན་སྦྱོར་ནས་མེད།

159. གཞད་གད་མཁན་དང་མཁས་པ་གཉིས།
བླུན་ལ་གཞད་གད་བྱེད་པ་མཆོག།
གཞད་གད་མཁན་གྱིས་ནོར་རྙེད་ཀྱིས།
མཁས་ལ་ནོར་མེད་སྟོང་པར་འགྲོ།

160. By means of various records of profitable meaning
The sage passes his time.
The indigence (consequent on) abandoning religion
May be acquired even in sleeping.

161. He who in an assembly of many persons
Makes no effort to obtain the virtues of the holy,
What is the profit in such a one being born who is driven away by his own mother's pains? *

162. The way of the wise man is knowledge,
The way of the cuckoo is a sweet note,
The way of the ascetic is patience,
The way of a woman is perversity. †

163. Astronomy itself and doctrinal principles,
The Eagle-spell and the repeating of spells,
(Of these) the essential meaning should be seized. ‡
Do not analyse the sound (of the words).

* For སྐྱས་ read སྐྱེས་. D.S. translates the last two lines: He is frightened away by seeing his own mother in pain. What good is he, even if he be born a male.

† D.S. prefers "folly" here.

‡ For ཤི་ read ཤེ་.

160. སྣ་ཚོགས་དོན་ལྡན་གདམས་རྒྱུད་གྱིས།
མཁས་པ་དུས་ནི་འདའ་བར་བྱེད།
དབྱུལ་པོ་ཆོས་ཀྱི་ཕོངས་གྱུར་པས།
གཉིད་ལོག་ན་ཡང་འཁྲོབ་པར་བྱེད།

161. གང་ཞིག་མང་པོ་ཚོགས་པར་གྱུར་པ་ལས།
སྐྱེ་བོ་དམ་པའི་ཡོན་ཏན་སྟེན་མི་བྱེད།
དེ་ནི་རང་གི་མ་ཡི་སྡུག་བསྔལ་གྱིས།
བསྐྱེད་དེ་སྐྱེས་པར་གྱུར་ཀྱང་ཅི་ཞིག་ཕན།

162. མཁས་པའི་ཚུལ་ནི་རིག་པ་ཡིན།
ཁུ་བྱུག་ཚུལ་ནི་སྒྲ་སྙན་ཡིན།
དཀའ་ཐུབ་ཚུལ་ནི་བཟོད་པ་ཡིན།
བུད་མེད་ཚུལ་ནི་ཉོན་མོངས་ཡིན།

163. སྐར་རྩིས་དེ་བཞིན་གྲུབ་མཐའ་དང་།
མཁའ་ལྡིང་སྤྲགས་དང་སྤྲགས་སྨྲ་བ།
དོན་གྱི་དེ་ཉིད་གཟུང་བྲ་མི།
སྨྲ་ལ་དཔྱད་པར་མི་བྱོ།

164. Knowledge contained in books
And wealth procured from others,
When the time for needing them arrives,
Are neither knowledge nor wealth.

165. The accomplishments of the teacher of the arts
Are but accomplishments for earning a living,
But the study of the termination of earthly incarnation
Why should that not be *the* accomplishment?

166. To no man without (due) scrutiny
Should sound advice* be given.
See, how for only giving a place to a monkey
The man was made homeless.†

167. Some devote themselves to speech (preaching),
Some gain their object without speaking.
The reed-flower has no fruit,
The walnut has both flower and fruit.

* D.S. prefers 'chosen truths.'

† A reference which has not been traced.

164. གླིགས་བམ་ལ་བཞག་རིག་པ་དང་།
གཞན་ལས་རྩོལ་བའི་ནོར་དག་ནི།
དགོས་པའི་དུས་ལ་བབ་པ་ན།
དེ་ནི་ནོར་མིན་རིག་པ་མིན།

165. བཟོ་སློབ་པ་ཡི་ཡོན་ཏན་ཀུན།
ཡོན་ཏན་འཚོ་བའི་རྒྱུ་ཙམ་ཡིན།
འཁོར་བ་གཅོད་པའི་བློ་གྲོས་གང་།
ཅི་ཡི་ཕྱིར་ན་དེ་མ་ཡིན།

166. མི་ནི་སྨུ་ལའང་མ་བརྟགས་པར།
གདམས་ངག་སྦྱིན་པར་མི་བྱ་སྟེ།
སྤྲི་འུ་ཙམ་གྱི་གནས་བཅས་ཀྱང་།
གནས་མེད་པར་ནི་བྱས་ལ་ལྟོས།

167. ཁ་ཅིག་སྨྲ་བ་ལྷུར་ལེན་ཏེ།
ཁ་ཅིག་མི་སྨྲ་དོན་ཡང་སྒྲུབ།
འདམ་བུ་མེ་ཏོག་འབྲས་བུ་མེད།
སྟར་ཀ་འབྲས་བུ་མེ་ཏོག་ལྡན།

168. The fruit of the kataka tree
Clears all water,
But, if its name only be mentioned,
This does not cause the mud in the water to subside.

169. Although a man may be learned in written works,
Yet if he does not apply (what he knows)
(He resembles) the blind man who even with a lamp in his hand cannot see the road.

170. Like the moon which waxes and wanes,
In having recourse to the holy or impious
A little virtue may be increased
Or vast accomplishments may be decreased.

171. It is easier to have a clever man for one's enemy
Than to be friends with the stupid (unlearned).
(As in the stories of) the protection of the Brahmin by a thief
And of the monkey who squeezed the king's eyes.*

* The references have not been traced.

168. ཀ་ཏ་ཀ་ཡི་འབྲས་བུ་ནི།
ཆུ་ཉམས་དང་བར་བྱེད་མོད་ཀྱི།
དེ་ཡི་མིང་ཙམ་སྨྲས་པ་ཡི།
ཆུ་ཇུལ་དང་བར་མི་བྱེད་དོ།

169. གཞུང་ལུགས་དག་ལ་སྦྱང་བྱས་ཀྱང་།
ཉམས་སུ་ལེན་པར་མི་བྱེད་ན།
ལག་ན་སྨྲིན་ནི་ཡོད་ཀྱང་ནི།
ལོང་བས་ལམ་ནི་མཐོང་མི་འགྱུར།

170. ཟླ་བ་ཡར་ངོ་མར་ངོ་ལྟར།
དམ་པ་དམ་མིན་བསྟེན་པ་ལས།
ཡོན་ཏན་ཆུང་ངུའང་རྒྱས་གྱུར་ཞིང་།
རྒྱ་ཆེན་པོ་ཡང་འགྲིབ་པར་འགྱུར།

171. མཁས་པ་དགྲ་བོར་གྱུར་པའང་སླའི།
མི་མཁས་པ་དང་མཛའ་བ་མིན།
རྐུན་པོས་བྲམ་ཟེ་བསྲུངས་པ་དང་།
སྤྲེའུས་རྒྱལ་པོའི་མིག་བཅར་བཞིན།

172. The clever, the disciplined,
The contented and the truth-tellers,
It is better for such to die
Than (to live in) the kingdom of the evil.*

173. (In the matter of) a snake's venom and that of an evil man,
An evil man is more venomons than a snake,
For the snake's venom may be overcome by drugs and spells
But what can soothe the venom of an evil man?

174. Although the evil may be benefited by a hundred talents
Yet, even when happy, they use abusive language.
He who is well educated is firm.
Although poor as a faqir he will not abandon virtue.

175. The naturally evil man
Is like the weighing scales—
A little thing sends him up
And a little thing sends him down.

* *Or* Than to share a kingdom with the wicked.

172. མཁས་པ་དང་ནི་དུལ་བ་དང་།
ཆོག་ཤེས་བདེན་པར་སྨྲ་བ་དང་།
འཆི་བ་ན་ཡང་འདུག་གླ་ཡི།
སྐྱེ་བོ་ངན་དང་རྒྱལ་སྲིད་མིན།

173. སྦྲུལ་གདུག་སྐྱེ་བོ་ངན་པ་དུག།
སྦྲུལ་བས་ལྷག་པར་སྐྱེ་ངན་དུག།
སྦྲུལ་གདུག་སྨན་དང་སྔགས་ཀྱིས་ཐུབ།
སྐྱེ་ངན་གདུག་པ་གང་གིས་ཞི།

174. སྐྱེ་བོ་ངན་པ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་ཡིས་ཕན་བཏགས་ཏེ།
དགའ་བར་གྱུར་ཀྱང་དེ་ནི་ཚིག་རྩུབ་སྨྲ་བར་བྱེད།
གང་ཞིག་རིག་ལྡན་དེ་བཞིན་བརྟན་པ་དང་།
བསྟུགས་འོས་ཡོངས་ཀྱང་ཡོན་ཏན་གཏོང་མི་བྱེད།

175. རང་བཞིན་ངན་པའི་མི་དག་དང་།
སྦྲང་གི་མཚན་ཉིད་དག་དང་མཚུངས།
ཆུང་ཟད་ཙམ་གྱིས་མགོ་འགྱུར་ཞིང་།
ཆུང་ཟད་ཙམ་གྱིས་དམའ་བར་འགྱུར།

176. Although smeared with sandalwood, musk and camphor
The natural strong smell of garlic is not driven out.
Although many texts may be well studied
One does not drive out the natural evil in one's disposition.

177. There are no lotuses on the face of a holy man's son,
Nor do horns grow on the heads of prostitutes' sons.
But in so far as there was perversion in the act
In so far is that the essential characteristic of the bastard.

178. The word which is uttered is one thing
And different from the thought in the mind.
Alas, then, for the crooked-minded !
Who can change this natural disposition ?

179. He assiduously retains his vices
And ever discards the moral virtues.
In retaining vice and discarding virtue
The evil man resembles a strainer.

176. ཙན་དན་གླ་རྩི་ག་པུར་གྱིས་བྱུགས་ཀྱང་།
སྒོག་སྐྱའི་རང་བཞིན་དྲི་ང་མི་འདོར་ལྟར།
རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་མང་པོ་རབ་བསླབས་ཀྱང་།
རང་བཞིན་ངན་པའི་མཚན་ཉིད་འདོར་མི་སྲིད།

177. དམ་པའི་བྲ་ལ་གདོང་ན་པད་མ་མེད།
སླད་འཚོང་བུ་ལ་སླད་ནས་ར་མ་སྐྱེས།
ཇི་ལྟ་ཇི་ལྟར་ལོག་པར་བྱེད་གྱུར་པ།
དེ་ལྟ་དེ་ལྟར་ནལ་བུའི་མཚན་ཉིད་ཡིན།

178. ཁ་ནས་སྨྲས་པའི་ཚིག་གཞན་ལ།
ཡིད་ལ་སེམས་པའི་བསམ་པ་གཞན།
ཀྱེ་མ་ཡོན་པོའི་བློ་གྲོས་ཅན།
འདི་ཡི་རང་བཞིན་སྒྱུ་ཡིས་སྒྲུལ།

179. འབད་པས་སྐྱོན་ནི་ལེན་པར་བྱེད།
ཡོན་དན་དག་ཏུ་སྤོང་བར་བྱེད།
སྐྱོན་ལེན་ཡོན་དན་སྤོང་བ་ཡི།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་རྒུ་ཚོགས་འདྲ།

180. He who has been refuted by an evil man
Loses confidence even in the holy.
When a child's mouth has been scalded by (hot) milk
He will drink curds only after blowing on them.

181. Seeing the stars' reflection on the lake by night,
The swan is disappointed in taking them for lotus shoots,
So that even when he sees the real lotus shoot by day he will not eat it.
When once refuted by a liar one will doubt even the truthful.

182. A woman's appetite is twice (that of a man),
Her deceitfulness four times (as much),
Her shame six times,
And her passions eight times—so it is said.

183. Not by gifts nor by attentions,
Not by worship nor by veneration,
Not by (constant) association nor by assiduity,—
By none of these is a woman to be resisted (? controlled).

180. སྐྱེ་བོ་ངན་པས་སྲུན་སྦྱང་ན།
དམ་པ་ལ་ཡང་ཡིད་མི་རྟོན།
བྲིས་པ་འི་མས་ཁ་ཚིག་ན།
ཞོ་ལའང་ཕུ་ཡིས་འདེབས་ཤིང་འཐུང་།

181. མཚན་མོ་མཚོ་ནང་སྐར་མའི་གཟུགས་བརྙན་སྣང་བ་ལ།
ངང་པ་པད་མའི་རྩ་བར་འཁྲུལ་པས་སྲུན་སྦྱང་བ།
ཉིན་མོ་པད་རྩ་མཐོང་སྲུམ་མགྲིན་ཡང་ཟ་མི་བྱེད།
བརྫུན་སླུས་སྲུན་སྦྱང་བདེན་པ་ལ་ཡང་དོགས་པ་སྐྱེ།

182. བྱད་མེད་ཟས་ནི་ཉེས་འགྱུར་ཏེ།
དེ་ཡི་གསོ་སྐྱུ་བཞི་འགྱུར་རོ།
ངོ་ཚ་དགའ་ནི་དྲུག་འགྱུར་རོ།
འདོད་ཆགས་བརྒྱད་འགྱུར་ཞེས་བརྗོད་དོ།

183. སྤྲིན་པས་མ་ཡིན་རིམ་གྲོས་མིན།
མཆོད་པས་མ་ཡིན་བསྙེན་བཀུར་མིན།
བསྟུན་པས་མ་ཡིན་བརྩོན་པས་མིན།
ཀུན་ཏུ་མི་བཟད་བྱད་མེད་ཡིན།

184. When he was carried off by the King of the Birds
The White Lotus Serpent God said:
"He who tells secrets to women
"His life is lost there and then." *

185. (By them) one's object and religion are completely destroyed,
They create an obstacle in the attainment of salvation,
They become the cause of all mischief.
Rather therefore avoid other men's womenfolk.

186. If even one written verse (of truth)
Is given by a Lama to his pupil,
The gift given would be supreme. †
Such a thing is not on earth.

187. All worldly pleasures should be abandoned,
But, if you are unable to abandon them,
Then cling to the holy.
That is the cure for it.

* The reference has not been traced.

† The text of this line appears to be very corrupt. D.S. suggests the following amended version, on which the translation given has been based:

གང་ཞིག་བཏང་བས་མཆོག་བཏང་འགྱུར །

184. མཁའ་ལྡིང་དབང་པོས་ཁྲིར་བའི་ཚོ།
པད་དཀར་ཀླུ་ཡིས་སྨྲས་པ་ནི།
གསང་ཚིག་བུད་མེད་ལ་སྨྲས་པ།
དེ་ཡི་སྲོག་ནི་དེར་ཟད་འགྱུར།

185. དོན་དང་ཆོས་ནི་རྣམ་པར་ཉམས་བྱེད་ཅིང་།
མཐོ་རིས་དག་དང་ཐར་བའི་གེགས་བྱེད་ལ།
གནོད་པ་ཀུན་གྱི་རྩ་བ་ཉིད་གྱུར་པས།
དེ་བས་གཞན་གྱི་བུད་མེད་དུག་ཏུ་སྤང་།

186. གང་གིས་ཚིགས་བཅད་གཅིག་ཙམ་ཞིག།
བླ་མས་སློབ་མ་ལ་བྱིན་ན།
གང་ཞིག་བཏང་ནས་ཤོག་བཏང་འགྱུར།
ཟས་དེ་ས་སྟེངས་ཡོད་མ་ཡིན།

187. འདུ་འཛི་ཀུན་ཏུ་སྤང་བར་གྱིས།
གལ་ཏེ་དེ་སྤྱོང་མ་ནུས་ན།
དམ་པ་དག་དང་འདྲི་བར་གྱིས།
དེ་ཉིད་དེ་ཡི་སྨན་ཡིན་ནོ།

188. All desires should be abandoned,
But, if you cannot abandon them,
Let your desire be for salvation.
That is the cure for it.

189. The unhelpful relative is like a stranger,
But he who helps, even if he be an outsider, is a relative.
Like the body and its diseases which are with us
And the beneficial medicine of solitude.*

190. If you hold, with assiduity,
A pot half full of water
On your head; so also if respected
The evil man becomes excited (angry).†

191. Whatever may be agreeable to your mind,
Although it be far away is yet near.
That which is not kept firmly in mind,
Although by your side is yet afar off.

* i.e. the diseases of the body are like an unhelpful relative and solitude like a helpful outsider.

† This verse is rather elliptical—it is to be inferred that the evil man's excitement is to be compared to the water splashing over.

188. འདོད་པ་ཀུན་དུ་སྤང་བར་གྱིས།
གལ་ཏེ་སྤོང་བར་མ་ནུས་ན།
ཐར་པ་དག་ལ་འདོད་པར་གྱིས།
དེ་ཉིད་དེ་ཡི་སྨན་ཡིན་ནོ།

189. ཕན་མེད་གཅེན་ཡང་གཞན་ཡིན་ཏེ།
ཕ་རོལ་ཡིན་ཡང་གང་ཕན་གཅེན།
ལྷན་ཅིག་འབྱུང་བའི་ལུས་སོགས་ནད།
ཕན་བྱེད་དགོན་པའི་སྨན་བཞིན་ནོ།

190. འབད་པ་ཡིས་ནི་བཟུང་བ་ཡིས།
བུམ་པ་ཡི་ནི་ཆུ་ཕྱིད་བཞིན།
སྐྱི་བོ་ལ་ནི་བཀུར་བྱས་ན།
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་ཁྲོ་བར་བྱེད།

191. གང་ཞིག་ཡིད་དང་རྗེས་མཐུན་པ།
རིང་ན་གནས་ཀྱང་ཉེ་བ་ཡིན།
གང་ཞིག་ཡིད་ལ་བདེན་མི་གནས།
དྲུང་ན་གནས་ཀྱང་རིང་བ་ཡིན།

192. Though we may live in the society of the impious
There is no intimacy like the water and the lotus.
The holy may ever live far apart,
Yet they rejoice like the moon and the water-lily.*

193. If you are ever desirous of friendship
Then do not do these three:
Laying wagers, money transactions,
And speaking privily with women.

194. When milk is got from a horn,
When the reed-flower drops honey,
Then, when a woman is true,
The lotus will grow in dry ground.

195. A man possessed of very little moral merit,
Even should he obtain abundance, knows not how to enjoy it,
Like a dog on a lake of snow (glacier)
Which, when thirsty, licks with its tongue.†

* These two admire each other at a distance.

† The dog has not the ability to melt the ice.

192. དམ་པ་མིན་དང་ལྷན་ཅིག་གནས་གྱུར་ཀྱང་།
ཆུ་དང་པང་མོ་བཞིན་དུ་འདྲེས་མི་འགྱུར།
དམ་པ་ཐག་རིང་དག་ཏུ་གནས་གྱུར་ཀྱང་།
ཟླ་བ་ཀུ་མུད་ལྟར་དགའ་བར་བྱེད།

193. གལ་ཏེ་རྟག་ཏུ་མཛའ་འདོད་ན།
གསུམ་པོ་འདི་དག་མི་བྱ་སྟེ།
རྒྱན་པོ་འགྲེད་དང་ནོར་འབྲེལ་དང་།
ལྐོག་ཏུ་ཆུང་མ་དང་སྨྲ་བའོ།

194. ཇི་ལྟར་ར་ལས་འོ་མ་འབྱུང་།
འདམ་བུ་མེ་ཏོག་སྐྱང་ཏི་འཛོག།
གལ་ཏེ་བུད་མེད་བདེན་གྱུར་ན།
སྐམ་ས་ལས་ཀྱང་པད་མ་སྐྱེ།

195. བསོད་ནམས་ཡོངས་སུ་དམན་པའི་མིས།
ལོངས་སྤྱོད་ཐོབ་ཀྱང་སྤྱོད་མི་ཤེས།
གངས་ཆེན་མཚོ་ལ་ཁྱི་བཞིན་དུ།
སྐོམ་ནའང་ལྕེ་ཡིས་ལྡག་པར་བྱེད།

196. Those who do work in this world
Would not properly carry provisions for the journey without payment;
But beggars and the poor, without its being evident,
Have a hundredfold profit in the future.*

197. As we have to go, leaving wealth behind,
Therefore men give alms.
As, even if you die your property is not lost,
Realize that giving alms is like (the act) of a (clever) miser (? economist).

198. Hesitating to impoverish themselves by charity,
The miserly do not give alms.
But this (wealth) being the real danger
The learned man distributes his wealth.

199. From your food, why not give about half to the beggars ?
The desire and the reward which charity brings
Will be obtained at some time.†

* There appears to be a superfluous ‘ ya-ta’ at the end of this line.

† རྗེས་མཐུན་ the future adjustment. Described by the Ge-she as that form of charity which brings its own reward in kind.

196. འཇིག་རྟེན་འདི་ན་ལས་བྱེད་པ།
བླ་མེད་ལམ་རྒྱུགས་ཁྱེར་མི་བཏུབ།
སློང་བ་དམན་པ་མི་མངོན་པར།
ཕྱི་མའི་དུས་ན་བརྒྱ་འགྱུར་ཁྱེ།

197. རང་ནོར་སྤྱངས་ནས་འགྲོ་འགྱུར་བས།
སྐྱེས་བུ་སྦྱིན་པ་གཏོང་བར་བྱེད།
ཤི་ནའང་ནོར་ནི་མི་འདོར་བས།
སྦྱིན་བྱེད་སེར་སྣ་ཅན་འདྲར་ཞེས།

198. སྦྱིན་ན་དབུལ་གྱུར་དོགས་པ་ཡིས།
བཀྲེན་པ་སྦྱིན་པ་གཏོང་མི་བྱེད།
ངེས་པར་འཇིགས་པ་དེ་ཉིད་ཀྱིས།
མཁས་པས་ནོར་ནི་གཏོང་བར་བྱེད།

199. ཟས་ལས་ཟན་གྱི་ཕྱེད་ཙམ་ཡང་།
སློང་བ་རྣལས་ལ་ཅིས་མི་སྟེར།
འདོད་དང་རྗེས་མཐུན་འབྱོར་བ་ཡང་།
གང་གི་ཚེ་ན་འབྱུང་བར་འགྱུར།

200. Although you may get no results from your actions, still do not be grieved,
For you can still give alms from what you possess.
Leaves, flowers, fruit, water and medicines,
All these can ultimately be rendered illimitable by the power of mental dedication.*

201. (As regards wealth) which is devoid of charity and enjoyment (neither given away nor enjoyed),
To be the owner of such wealth is to err.†
For although it is your own property
Why are you not the owner (why don't you use it?)?

202. Further, this is the place (lit. earth) for action,
The beyond is the place for results.
Whatever may be done here,
That same will certainly be enjoyed there (i.e. the fruit).

203. The wealth, rank, beauty and health of others,
Why be grieved in seeing these here (below)?
If you desire these, is not the getting of the fruits of work from the seed of virtuous action applicable to you too?‡

* བསྔོ་བ་ Mental dedication of the reward of a good action to some definite object, such as the salvation of a parent. It is not the material value of the alms but the spirit in which they are given which matters. The second མཐའ་ཡང་ in this line should be read མཐའ་ཡས་

† A ལ་ seems to be required at the end of this line.

‡ མ་ཕོས་ = not apply.

200. ལས་ཀྱིས་འཁྲོར་བ་མེད་ཀྱང་གདུང་པ་ནི་བསྐྱེད་ཀྱི།
འོན་ཀྱང་ཚེ་འཁྲོར་པ་ལས་སྦྱིན་པ་བཏང་བྱ་སྟེ།
ལོ་མ་མེ་ཏོག་འབྲས་བུ་ཚ་དང་སྨན་རྣམས་ནི།
ཐམས་ཅད་མཐའ་ཡང་བསྒོ་བའི་སྟོབས་ཀྱིས་མཐའ་ཡང་འགྱུར།

201. སྦྱིན་དང་སྤྱོད་པས་སྟོང་པ་ཡི།
ནོར་དེས་ནོར་བདག་ཡིན་ན་གོ།
ནོར་དེ་ཉིད་ཀྱིས་བདག་ཀྱང་ནི།
ནོར་གྱི་བདག་པོ་ཅེས་མ་ཡིན།

202. ཡང་ཅིག་འདི་ནི་ལས་ཀྱི་ས།
འདི་ནས་ཕ་རོལ་འབྲས་བུའི་ས།
འདིར་ནི་གང་ཞིག་བྱས་གྱུར་པ།
དེ་ཉིད་གཞན་དུ་ངེས་པར་སྤྱོད།

203. གཞན་འགྲོར་རིགས་དང་གཟུགས་དང་ནད་མེད་ཉིད།
མཐོང་ནས་འདིར་ནི་ཅི་ཕྱིར་གདུང་བར་བྱེད།
གལ་ཏེ་འདི་ཀུན་ཁྱོད་འདོད་བསོད་ནམས་ཀྱི།
ས་བོན་ལས་ནི་འབྲས་འབྱུང་མ་གོས་སམ།

204. If you have possessions and do not distribute them,
What is the use of keeping them by you ?
The fruit of the kimpaka
May grow, but what is its use in hunger ? *

205. Whoever gives alms which do not harm others—
His various (resulting) pleasures will neither be carried away by water
Nor burned by fire nor stolen by thieves.
Such possessions will never be utterly destroyed.

206. He who does not try a remedy for the disease of Hell (i.e. of the going to Hell), †
When he reaches the place where there is no medicine
What will he do—he and his disease ?

207. Holy men are seized by the snake of words which comes from the pit of savage men.
As a means of allaying this poison
Drink the medicine of wisdom and patience.

* The kimpaka is described as a pretty but bitter fruit.

† In line 2. For གསེ་ read གསོ་.

204. འབྱོར་པ་ལོད་ཀྱང་གཏོང་མེད་ན།
ཉེ་བར་འཚོ་བས་ཅི་བྱར་ཡོད།
ཀིམ་པ་ཀ་ཡི་འབྲས་བུ་ནི།
ཆགས་ཀྱང་ལྟོགས་ལ་ཅི་བྱར་ཡོད།

205. གང་ཞིག་གཞན་ལ་གནོད་པ་མེད་པར་སྦྱིན་གཏོང་བ།
འདི་ཡི་ལོངས་སྤྱོད་སྣ་ཚོགས་ཆུ་ཡིས་མ་འཁྱེར་ཞིང་།
མེ་ཡིས་མི་ཚུགས་རྐུན་པོ་རྣམས་ཀྱིས་འཕྲོག་མི་ནུས།
དེ་ཡི་འབྱོར་པ་ནམ་ཡང་རབ་ཉམས་མི་འགྱུར།

206. གང་ཞིག་དབུལ་བའི་ནད་ལ་ནི།
གསོ་བ་དག་ནི་མི་བྱེད་པ།
སྨན་མེད་གནས་སུ་སོང་ནས་ནི།
ནད་དང་བཅས་པས་ཅི་བྱར་ཡོད།

207. མི་སྨྲན་སྐྱེ་བོ་འི་ས་ཁྲང་ལས་བྱུང་བའི།
ཚིག་གི་སྦྲུལ་གྱིས་སྐྱེ་བོ་དམ་པ་ཟིན།
དུག་དེ་ཞི་བར་བྱེད་པའི་གཉེན་པོར་ཡང་།
ཤེས་རབ་བཟོད་པའི་སྨན་དག་བཏུང་བར་བྱ།

208. Although you may kill all your life long *
You will not exhaust (the number of) your enemies.
But if your own anger be slain,
That is to slay the real enemy.

209. The mighty are not amenable to reform,
Therefore why exercise patience (with them).
With those who are disciplined and peaceful in conduct
What necessity is there for patience ?

210. If you are merely angry owing to an injury,
Then why not be angry with anger which obviously destroys religious aims and salvation ?

211. He who, having seen the excellence of others,
Is afflicted by disturbance in his own mind,
Will not gain even a little of the Truth.
Such a being destroys his own merit.

* For གསེད་ read གསོད.

208. ཇི་སྲིད་འཚོ་བར་གསེད་ཀྱང་ནི།
དགྲ་བོ་ཟད་པར་མི་འགྱུར་གྱི།
རང་གི་ཁྲོ་བ་ཉིད་བསད་ན།
དེ་ནི་དགྲ་བོ་ཉིད་གསོད་ཡིན།

209. མཐུ་ཆེན་བཙོས་སྲུ་མི་རུང་ལ།
བཟོད་པ་བྲུར་ཡང་ཅི་ཞིག་ཡོད།
དུལ་བ་ཞི་བའི་སྤྱོད་པ་ལ།
བཟོད་པ་བྲུར་ཡང་ཅི་ཞིག་དགོས།

210. གནོད་བྱེད་ཡིན་པས་ཁྲོ་ཞེ་ན།
ཆོས་དོན་འདོད་དང་ཐར་པ་དག།
མངོན་སུམ་དུ་ནི་འཇིག་བྱེད་པའི།
ཁྲོ་ལ་ཁྲོད་ནི་ཅིས་མི་ཁྲོ།

211. གཞན་གྱི་འབྲོར་པ་དམ་པ་མཐོང་ནས་ནི།
གང་ཞིག་སེམས་འཁྲུག་པ་ནི་སྐྱོ་འགྱུར་བས།
དོན་དེ་ཙུང་ཟད་རྙེད་པར་མི་འགྱུར་གྱི།
འགྲོ་དེ་རང་གི་བསོད་ནམས་འཇོམས་པར་བྱེད།

212. Let all hear this moral maxim,
And having heard it keep it well :
Whatever is not pleasing to yourself
Do not that unto others.

213. As regards the leaving of this mortal life,
Who is not clever in knowing and speaking about it ?
But when it comes to practising (what they preach)
(Those who know) would be considered wise among the sages.

214. Property is unstable, and youth perishes in a moment.
Life is like being ever in the grinning fangs of Death.
Yet (mankind) delays to obtain release from this world.
Alas, the conduct of mankind is very surprising !

215. He who has a good intellect but is lazy,
Such a being will not become exalted.
He is like a youthful writer
Who makes his calculations in the dust.*

* ཐེ་ཐོང་ is obscure. I have taken a secondary meaning given in the Dictionnaire Thibetain-Latin-Francais published at Hongkong in 1899.

212. ཐམས་ཅད་ཆོས་ནི་མཉན་པར་བྱ།
ཐོས་ནི་རབ་ཏུ་བཟུང་བྱ་སྟེ།
གང་ཞིག་བདག་ཉིད་མི་འདོད་པ།
དེ་དག་གཞན་ལ་མི་བྱའོ།

213. འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་འགྲོ་བ་དག།
ཤེས་པ་འམ་སྨྲ་ལ་སུ་མི་མཁས།
དེ་ནི་ཉམས་སུ་ལེན་པ་ན།
དྲང་སྲོང་རྣམས་ཀྱང་མཁས་པ་ཡིན།

214. འབྱོར་པ་གཡོ་ཞིང་ཡང་ཚེ་ཡུད་ཀྱིས་འཇིག།
སྲོག་ནི་ག་ཤིན་ཛེའི་སོ་གཅིགས་གནས་དང་མཚུངས།
འོན་ཀྱང་འཇིག་རྟེན་ཕ་རོལ་སྒྲུབ་ལ་ལྷོད།
ཀྱེ་མ་མི་ཡི་སྤྱོད་པ་ངོ་མཚར་ཆེ།

215. བློ་གྲོས་བཟང་ཡང་ལེ་ལོ་ཡིས།
སྐྱེ་བ་མཐོན་པོར་མི་འགྱུར་ཏེ།
ལག་རྩིས་ས་ལ་འབྲི་བ་ཡི།
ཕོ་ལོང་གཞར་བ་དག་དང་མཚུངས།

216. If all these human beings
Could perceive the God of Death on their (own) heads,*
Even in food there would be no flavour.
What need to mention other things ?

217. The God of Death does not wait to ask whether your (composite) works are completed or not.
Therefore do to-morrow's work to-day,
And the evening's work in the morning.

218. So long as you are healthy and produce a harvest
Which is not ruined by the great hail of disease,
And so long as your intellect is in your work,
All this is the time for heeding religious doctrines.

219. What are wreaths of flowers to donkeys and cattle ?
What is delicate food to quadrupeds† and pigs ?
Light to the blind or songs to the deaf ?
Of what use is religious doctrine to fools ?

* i.e. could foretell the time of their own death.

‡ lit. the animals which walk in a stooping position.

216. གལ་ཏེ་འགྲོ་བ་འདི་ཀུན་གྱིས།
འཆི་བདག་སྤྱི་བོར་གནས་མཐོང་ན།
ཟས་ཀྱང་ཡི་གར་མི་འོང་ན།
བྱ་བ་གཞན་ལྟ་སྨོས་ཅི་དགོས།

217. འདུས་བྱས་ཟིན་དམ་མ་ཟིན་ཅེས།
འཆི་བདག་སྡོད་པར་མི་འགྱུར་བས།
སང་གི་བྱ་བ་དེ་རིང་བྱ།
ཕྱི་དྲོའི་བྱ་བས་དྲོ་བར་བྱ།

218. ཇི་སྲིད་ནད་མེད་ལོ་ཏོག་སྐྱིས་སྒྱུར་པ།
ནད་ཀྱི་སེར་བ་ཆེན་པོས་མ་བརླག་ཅིང་།
ཇི་སྲིད་བློ་ནི་བྱ་བའི་རྗེས་འཇུག་པ།
འདི་ནི་དམ་ཆོས་ཉན་པའི་དུས་ཡིན་ནོ།

219. སྦྲང་བུ་སྦྲུགས་ལ་མེ་ཏོག་སྦྲེང་བ་ཅི།
དུད་འགྲོ་ཕག་ལ་ཁ་ཟས་ཞིམ་པོ་ཅི།
ལོང་ལ་སྣང་དང་འོན་པ་དག་ལ་སྒྲ།
གླིན་པ་རྣམས་ལ་ཆོས་ཀྱིས་ཅི་ཞིག་བྱ།

220. So long as one is not ambitious
For so long will one's accomplishments be great.
If great ambition be entertained in the mind
How can moral attainments be controlled ? *

221. So long as a man does not beg, even when the time comes,
For so long is he (styled) a glorious ascetic.
Brave, clever, of high rank and
Manly are the terms used (of a man until he begs).

222. The first inventor of anything,
How very wonderful (admirable) he is !
The water-mill having been made,
Can be managed even by a girl.

223. A sage's son may suitably die soon,
And a king's son suitably live for a long time.
For the hunter's son † life and death are equally unsuitable, and for the saint's son equally convenient.

* For བརྟན་ read བརྩོན་.

† For རྔན་ read རྔོན་. It might also be read "seducer's son."

220. ཇི་སྲིད་འདོད་ཆེན་མ་གྱུར་པ།
དེ་སྲིད་ཡོན་ཏན་ཆེ་ཉིད་ཡིན།
འདོད་ཆེན་ཉིད་ལ་ཞུགས་གྱུར་ན།
ཡོན་ཏན་བཙུན་པར་ག་ལ་འགྱུར།

221. ཇི་སྲིད་དུས་ལའང་མི་སློང་བ།
དེ་སྲིད་དཀའ་ཐུབ་གཟི་བརྗིད་ཅན།
དཔའ་ཞིང་ཤེས་ལྡན་རིགས་མཐོ་དག།
སྐྱེས་བུ་ཞེས་ཀྱང་དེ་སྲིད་བརྗོད།

222. དང་པའི་རྩོམ་པ་གང་ཡིན་པ།
འདི་ལྟར་ངོ་མཚར་ཆེ་བ་ཡིན།
ཟློ་རྩུན་བཟོ་སྦྱར་གྱུར་པ་ནི།
བུད་མེད་ཀྱི་ཡང་དབང་དུ་འགྱུར།

223. དྲང་སྲོང་བུ་ནི་མྱུར་དུ་ཤི་ཡང་རུང་།
རྒྱལ་པོའི་བུ་ནི་ཡུན་རིང་གསོན་ཡང་རུང་།
ངན་པའི་བུ་ནི་ཤི་འམ་གསོན་མི་རུང་།
དམ་པའི་བུ་ནི་ཤི་འམ་གསོན་ཡང་རུང་།

224. Then let that which exists in the beginning
For the purpose of increasing man's understanding,
Let the elegant classics be expounded by the man who understands the doctrines.

225. Words of the nature of elegant sayings
Should be collected as far as convenient.
For the temporary but supreme gift of words
Any price will be paid.

226. The student of science, the hero,
And every beautifully formed woman,
Wherever they go
Acquire great fame, there and then.

227. A scientist and a king
Are not to be compared in any way.
The king is esteemed in his own country.*
The wise man is esteemed wherever he goes.

* Cf. verse 135. The third lines are identical.

224. དེ་ནས་འབྱུང་བ་ལ་གནས་པའི།
མི་ཡི་བློ་ནི་འཕེལ་བྱའི་ཕྱིར།
གང་གིས་བསྟན་བཅོས་ཞེས་གྱུར་པའི།
ལེགས་པར་བཤད་པའི་བཤད་པར་བྱ།

225. ལེགས་པར་བཤད་པའི་རང་བཞིན་ཚིག།
གང་ཡང་རྫུང་བ་བསམ་པར་བྱ།
ཚིག་གི་གནས་སྐབས་མཆོག་སྦྱིན་ལ།
ནོར་ནི་ཅི་ཞིག་སྟེར་བར་བྱེད།

226. རིག་པ་བསླབས་དང་དཔའ་བོ་དང་།
གང་ཡང་གཟུགས་བཟང་ལྡན་བུད་མེད།
གང་དང་གང་དུ་འགྲོ་འགྱུར་བ།
དེ་དང་དེར་ནི་དཔལ་ཆེན་ཐོབ།

227. རིག་པར་ལྡན་དང་རྒྱལ་པོ་ནི།
གང་དུ་འང་མཉམ་པ་མ་ཡིན་ཏེ།
རྒྱལ་པོ་རང་གི་ཡུལ་ན་བཀུར།
རིག་ལྡན་ཀུན་དུ་བཀུར་བར་འགྱུར།

228. He who is handsome, youthful, accomplished,
And born of high caste, yet,
Like the flower of the violet-lac tree,
Does not look well when separated from his caste.

229. He who has a body but is devoid of learning,
Even though of good birth, what use is he ?
In the world reverence (comes) from learning.
From lack of learning comes destruction.

230. If you desire ease, forsake learning.
If you desire learning, forsake ease.
How can the man at his ease acquire knowledge,
And how can the earnest student enjoy ease ?

231. He who is no friend of knowledge
Will always be in misery
He who is a friend of knowledge
Will always obtain happiness.

228. གཟུགས་དང་ལང་ཚོ་ཕུན་ཚོགས་ཤིང་།
རིགས་མཐོ་རྣམས་ལས་སྐྱེས་གྱུར་ཀྱང་།
རྒྱ་སྐྱེགས་ཤིང་གི་མེ་ཏོག་ལྟར།
རིགས་དང་བྲལ་ན་མཛེས་མ་ཡིན།

229. ལུས་ཅན་རིག་དང་བྲལ་གྱུར་པ།
རིགས་ལྡན་ཡིན་ཡང་ཅི་ཞིག་དགོས།
འཇིག་རྟེན་དུ་ནི་རིག་པས་མཆོད།
རིག་པ་མེད་པས་བརླག་པར་བྱེད།

230. བདེ་བ་འདོད་ན་རིག་པ་འདོར།
རིག་པ་འདོད་ན་བདེ་བ་འདོར།
བདེ་ལྡན་རིག་པ་ག་ལ་འགྲུབ།
རིག་པ་དོན་གཉེར་ག་ལ་བདེ།

231. རིག་དང་མཛའ་བཤེས་མེད་གྱུར་པའི།
མི་ནི་རྟག་ཏུ་སྡུག་བསྔལ་འགྱུར།
རིག་དང་མཛའ་བཤེས་ལྡན་གྱུར་པའི།
མིས་ནི་རྟག་ཏུ་དགའ་བ་འཐོབ།

232. What country is foreign to a sage ?
Who is hostile to a pleasant speaker ?
What load is heavy to a man in his own home ?
What distance is long to the energetic ?

233. Since he who gives has friends,
The summit of the king of mountains is not too high,
The earth's profundities are not too deep,
And even when sundered by the ocean it is not beyond (his reach).

234. The superior man who has learned from books (only),
And has not studied (things) from many standpoints,
Resembles a pregnant girl of loose morals.*
He does not look well in an assemblage.

235. He who scorns the spiritual teacher (*lit.* Lama), who has given him even a single letter,
Will pass through a hundred dog-incarnations
And be reborn of low caste.

* འཁྱོན་ is possibly an old form of ཁྱོན་.

232. རིག་དང་ལྡན་པ་གཞན་ཡུལ་གང་།
སྙན་པར་སྨྲ་ལ་ཕ་རོལ་སྲུ།
གནས་དང་ལྡན་པ་ཁུར་ཁྱི་གང་།
བརྩོན་དང་ལྡན་ལ་ཐག་རིང་ཅི།

233. རྩོལ་བ་ཡི་ནི་གྲོགས་ཡོད་ལ།
རི་རྒྱལ་རྩེ་མའང་མཐོ་བ་མིན།
ས་ཡི་འོག་ཀྱང་དམའ་བ་མིན།
རྒྱ་མཚོས་ཆོད་པ་འང་ཕ་རོལ་མིན།

234. རིགས་པ་གླེགས་བམ་ལ་བསླབས་ཀྱི།
དུ་མའི་ཐད་ནས་མ་བསླབས་པ།
འཁྲིན་མའི་བུད་མེད་སྤྲུས་མ་བཞིན།
ཚོགས་པའི་ནང་དུ་མི་མཛེས་སོ།

235. བླ་མ་གང་ཞིག་ཡི་གེ་གཅིག
སྟེར་བ་ལ་ནི་བརྙས་བྱེད་པ།
ཁྱི་ཡི་སྐྱེས་གནས་བརྒྱར་བརྒྱུད་ནས།
རིགས་ངན་དུ་ཡང་སྐྱེ་བར་འགྱུར།

236. To whomsoever a single letter
Is given by a Lama as to a pupil,
Whatever he may hand over (in payment), there does not exist sufficient wealth on the earth's surface to repay this.*

237. He who brings one up, he who imparts elegant (learning),
He who imparts science,
He who feeds one and gives fearlessness,
These five are declared to be like fathers.

238. The wife of a king or of a minister,
Likewise the wife of a friend,
A brother's wife, and one's own mother,
These five are declared to be like mothers.

239. Counsel (given to) fools
Excites but does not pacify them.
He who pours out milk for a snake
Is only increasing its venom.

* The last two lines are obscure and the text is probably corrupt.

236. གང་ཞིག་ལ་ནི་ཡི་གེ་གཅིག།
བླ་མས་སློབ་མ་ལ་བྱིན་ན།
གང་ཞིག་བདད་ནས་ཤིག་གཏང་བའི།
ནོར་ནི་སྟིང་ཡོད་མ་ཡིན།

237. སྐྱིད་པར་བྱེད་དང་ལེགས་སློབ་དང་།
གང་ཞིག་རིག་པ་སྟེར་བ་དང་།
ཟས་སྟེར་པ་དང་མི་འཇིགས་སྦྱིན།
ཕ་པོ་འདི་དག་པ་ལྔ་བཤད།

238. རྒྱལ་པོ་བློན་པོ་ཆུང་མ་དང་།
དེ་བཞིན་མཛའ་བོའི་ཆུང་མ་དང་།
སྤུན་ཟླའི་ཆུང་མ་མ་ཉིད་དེ།
ཕ་པོ་འདི་དག་མ་ལྔ་བཤད།

239. བླུན་པོ་རྣམས་ལ་གདམས་པ་ནི།
འཁྲུག་པར་འགྱུར་གྱི་ཞི་མི་འགྱུར།
སྤྲུལ་ལ་འོ་མ་བླུད་པ་ནི།
དུག་འཕེལ་འགྱུར་བ་ཁོ་ནར་ཟད།

240. The fool, who is really a two-footed brute,
Should be specially avoided,
For, like the unseen thorn,
The pain of his words hurts.

241. If a fool sees a fool
He is more refreshed by this than by sandalwood.
If he sees a learned man
He regards him as a parricide.

242. (As regards) benefiting the evil,
Whatever you may do they are not grateful;
But if you do even a small service to a holy man,
For this he is yours to command for life.

243. All the doings of fools are like ripples on water quickly effaced.
(The doings of) a holy man are like a carving on stone.
They may be small but they are permanent.

240. མངོན་སུམ་པ་ཡི་ཀང་གཉིས་བྲུགས།
བླུན་པོ་ཡོངས་སུ་སྤྱང་བར་བྱ།
མ་མཐོང་ཚོར་མ་ཇི་ལྟར་བར།
ཚིག་གི་ཟུག་རྔུས་གནོད་པར་བྱེད།

241. བླུན་པོས་བླུན་པོ་མཐོང་གྱུར་ན།
ཙན་དན་པས་ཀྱང་བསིལ་བར་བྱེད།
གལ་ཏེ་མཁས་པ་མཐོང་གྱུར་ན།
ཕ་གསོད་པ་ནི་ལྟ་བུར་སེམས།

242. སྐྱེ་བོ་ངན་ལ་ཕན་པ་དག།
བྱས་ཀྱང་ག་ལའང་བྱས་མི་གཟོ།
དམ་པ་ཅུང་ཟད་བཀུར་ན་ཡང་།
ཇི་སྲིད་འཚོ་བར་རང་དབང་འགྱུར།

243. བླུན་པོ་ཆུ་ཡི་རི་མོ་ལྟར།
གང་ཞིག་བྱས་པ་དེ་མྱུར་འཇིག།
དམ་པ་རྡོ་ཡི་རི་མོ་ལྟར།
ཤིན་ཏུ་ཆུང་ངུའང་བརྟན་པར་གནས།

244. Though the evil man may speak sweetly,
Yet he is not to be trusted.
The peacock has a sweet note,
But for food it eats powerful poison.

245. Alas, the evil man and
Phlegm (mucous) are really alike.
By mildness they are excited
And by roughness (astringent) they are soothed.

246. An evil man, gold, a drum,
A wild horse, women and cloth
Are controlled by beating.
These are not vessels for elegant doings.

247. Association with the evil man is unbecoming,
Whether he be pleasant or obnoxious.
As with a dog—it is unbecoming whether you play
With him or let him lick you.

244. སྐྱེ་བོ་ངན་པ་སྙན་སྨྲ་ཡང་།
འདི་ལ་ཡིད་བརྟན་རུང་མ་ཡིན།
རྨ་བྱ་སྒྲ་སྙན་སྒྲོག་ན་ཡང་།
ཟས་སུ་དུག་ཆེན་ཟ་བ་ཡིན།

245. ཨེ་མ་སྐྱེ་བོ་ངན་པ་དང་།
བད་ཀན་དག་གི་རང་བཞིན་མཚུངས།
འཇམ་པོ་ཡིས་ནི་འཁྲུག་འགྱུར་ལ།
རྩུབ་པོ་ཡིས་ནི་ཞི་བར་འགྱུར།

246. སྐྱེ་བོ་ངན་དང་གསེར་དང་རྫ།
མི་བསྲུན་རྟ་དང་བུད་མེད་གོས།
བརྡུངས་ན་དུལ་བ་ཉིད་གྱུར་གྱི།
དེ་དག་ལེགས་བྱས་སྨོད་མ་ཡིན།

247. སྐྱེ་བོ་ངན་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ།
དཀར་གྱུར་མཛེའ་པའང་མཛེས་མ་ཡིན།
ཁྲི་ནི་རྩེ་བར་བྱེད་པ་འམ།
བསྟག་པའང་མཛེས་པར་འགྱུར་མ་ཡིན།

248. Wildness is worse than a serpent.
A serpent's venom can be assuaged by drugs and spells,
Wildness is not to be assuaged by anything.

249. The sins of the unruly (undisciplined)
Leave their mark on the temperament.
Whosoever mixes with the unruly
Becomes even more unruly than they.

250. Even without noticing his father's conduct
The son imitates him.
From the kitaka tree
One does not get the kurura fruit.*

251. If my father, mother, own brother
And wife imitate me
In whatever sin I commit,
It is as if they had committed it.

* The kitaka is a magic tree and the kurura a sour fruit.

248. སྤྲུལ་པས་ཀྱང་ནི་མི་བསྒྲུན་གཀུག།
སྤྲུལ་གདུག་སྣན་དང་སྔགས་ཀྱི་ཞི།
མི་བསྒྲུན་ཅིས་ཀྱང་ཞི་མི་བྱེད།

249. མི་སྒྲུན་པ་ཡི་ཉེས་པ་ནི།
ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་རྗེས་འདུག་ལ།
གང་ཞིག་མི་སྒྲུན་དང་འདྲེས་དེ།
མི་སྒྲུན་ལས་ཀྱང་མི་བསྒྲུན་འགྱུར།

250. ཕ་ཡི་སྤྱོད་པ་མ་མཐོང་ཡང་།
བུ་ནི་རྗེས་སུ་འཇུག་བྱེད་དེ།
ཀི་ཏ་ཀ་ཡི་ཤིང་ལས་ནི།
སྐྱུ་རུ་ར་འབྲས་འབྱུང་མི་འགྱུར།

251. ཕ་དང་མ་དང་དེ་བཞིན་སྤུན།
ཆུང་མ་རྗེས་མཐུན་འཇུག་པ་རྣམས།
ང་ཡིས་སྡིག་པ་བྱས་པ་གང་།
དེ་ནི་མི་དེས་བྱས་དང་མཚུངས།

252. This earth, the mighty ocean
And the mountains are not a burden,
But he who is ungrateful
Is indeed a heavy burden.

253. He who stays in the society of those of good moral behaviour
Rejoices to benefit all evil spirits (elementals).
Although Yama is the destroyer,
Yet wise men praise him very much.

254. In the society of the clever, the disciplined,
The contented, and the truthful,
Imprisonment is a superior state.
The sovereignty of the unruly is not thus.

255. Intimacy in the society of the holy,
Conversation in the society of the learned,
And the friendship of the unselfish,*
These will cause no regrets.

* Not dry—without craving.

252. ས་འདི་རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོ་དང་།
རི་བོར་བཅས་པ་ཁུར་མིན་གྱི།
གང་ཞིག་བྱས་པ་མི་གཟོ་བ།
དེ་ནི་ཤིན་ཏུ་ཁུར་ལྗི་ཡིན།

253. ཚུལ་ཁྲིམས་ལྡན་དང་ལྷན་ཅིག་གནས།
འབྱུང་པོ་ཀུན་ལ་ཕན་པར་དགའ།
གཤིན་རྗེ་འཇིག་བྱེད་གང་ཡིན་པ།
དེ་ནི་མཁས་པས་རབ་ཏུ་བསྔགས།

254. མཁས་པ་དང་ནི་དུལ་བ་དང་།
ཆོག་ཤེས་བདེན་སྨྲ་ལྡན་ཅིག་ཏུ།
བཙོན་རར་གནས་ནའང་གནས་བླ་ཡི།
མི་སྨུན་ནང་གི་རྒྱལ་སྲིད་མིན།

255. དམ་པ་དག་དང་ལྷན་ཅིག་འདྲིས།
མཁས་དང་ལྷན་ཅིག་སྨྲ་བ་དང་།
བསླམ་མེད་ལྷན་ཅིག་མཛའ་བ་ཉིད།
བྱེད་པ་སྐྱོ་བར་མི་འགྱུར་རོ།

256. Although for a very long time
You may not perceive the misery (caused by sin) in this world and the other world,
Yet bring your mind into harmony with religion.

257. Although a thing may afford you mental enjoyment,
Yet, if the full fruition is to be injurious, how can it be right ?
If anything upsets your health
How could it be right to eat such a sweet dish ?

258. That which hurts but is profitable
Is drunk by the wise like medicine.
The result, attained afterwards,
Becomes in itself incomparable.

259. If a learned king summarises the meaning (of this book)
In the beginning, the middle and the end,
It will be found to be not otherwise (than stated).

256. ཞེན་དུ་ཡུན་རིང་དུས་སུ་ཡང་།
གང་གིས་འཛིག་རྟེན་འདི་དང་ནི།
གཞན་དུ་སྡུག་བསྔལ་མི་མཐོང་བའི།
བློ་ནི་ཆོས་མཐུན་ཉིད་དུ་བྱ།

257. སེམས་ནི་དཀར་བར་བྱེད་ན་ཡང་།
རྣམ་སྨིན་གནོད་བྱེད་ཅི་རུ་རུང་།
གང་གི་ཁམས་ནི་འཁྲུག་བྱེད་པའི།
ཁ་ཟས་ཞིམ་པོའང་ཅི་རུ་རུང་།

258. གནོད་ཀྱང་ཕན་པར་འགྱུར་བ་ནི།
མཁས་པས་སྨན་བཞིན་བཏུང་བྱ་སྟེ།
འདི་ཡི་འབྲས་བུ་རྗེས་ཐོབ་པ།
མཚུངས་པ་མེད་པ་ཉིད་དུ་འགྱུར།

259. དོན་འདི་རིག་དང་ལྡན་པ་ཡི།
རྒྱལ་པོས་བསྐྱུ་བ་བྱས་ན་ནི།
ཐོག་མ་དབུས་དང་ཐ་མ་རུ།
དེ་ནི་གཞན་དུ་མི་འགྱུར་རོ།

260. When the ocean shall be no more
It may be crossed in the middle, so they say.
Whether holy men exist or not
We should not transgress the moral codes.

Book II of the Commentary of Manners, called the Tree of Wisdom, written by Lu-trub, the Teacher, which has been translated * separately, is finished.

* i.e. from Sanscrit into Tibetan.

260. རྒྱ་མཚོ་འཛིག་པའི་དུས་སུ་ནི། །
གཞུང་ལས་བཀྲལ་བར་འགྱུར་ཞེས་གྲགས། །
དམ་པའམ་མིན་ནའང་གཞུང་ལུགས་ལས། །
ནམ་ཡང་འདའ་བར་མི་བྱེད་དོ། །

ལུགས་ཀྱི་སྟན་བཅོས་ཤེས་རབ་སྡོང་བུ་ཞེས་བྱ་བ། །
སློབ་དཔོན་ཀླུ་སྒྲུབ་ཀྱིས་མཛད་པ་ལས་ལེའུ་གཉིས་པ། །
ལོགས་ཤིག་ཏུ་བསྒྱུར་བ་རྫོགས་སོ། །